

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanggoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nangi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lañ qureq oqej di patem. Yesus a lañ qureq oqo-saisosiq aqa segi angro giltjrej qaji nangi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ninggi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.” ³ Yesus a jaqatij osiq moisiq olo nambile sosiq aqa angro nanggoq di brantoqnsiq manwa gargekoba yeqnaqa nangi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole.” Bati 40 qa a nanggoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanggo Mandor Koba sosim nangi taqatnjrqas anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nangi di olo koroinjrnsiq minjrej, “Ninggi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ningi nami engwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy. E nami ningi deqa merngoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nangi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ningi yansjgwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nangi koroinjrnaqa nangi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanggo singila kobotosim iga Israel tamo ungasari singila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?” ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi bati di qalieqa maraib. Di nungo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸ Ariya Mondor Bole a nungoq

banqa ninği singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Ninği Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a laŋ qureq oqej

⁹ Yesus na aqa aŋgro nanği anjam degsi minjrsiqa a mandam uratosiq laŋ goge oqeanaqa nanği a koqyesoqneb. Onaqa laŋbi na a kabutonaqa nanği a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nanği laŋ goge tarosib ŋam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji nanği bosib nanço areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, ninği kiyaca laŋ goge tarosib ŋam ateqnub? Yesus a ninği uratŋgsiqa laŋ goge oqeanaq ninği unonub mondoŋ a degsim olo bqas.”

Yesus aqa aŋgro nanği na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nanği soqneb qaji aqa ñam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Nanği dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanço warum bei gogeqsi nanği gaigai soqneb qaji deq gileb. Yesus aqa aŋgro warum deq gileb qaji nanço ñam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa ŋiri Jems, Jems bei aqa ŋiri Judas, Saimon agi nami Rom nanği winjrqaŋqa maroqnej qaji. Yesus aqa aŋgro 11 nanği di warum deq gileb. ¹⁴ Nanği ti ungasari qudei ti Yesus aqa was nanği ti aqa ai Maria dego nanği koba na gaigai warum dia koroqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği koroosib sonabqa Pita a nanço ambleq di tigelosiqa minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was ninği quiy. Qotei aqa anjam bei nenğrenq di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqa nenğrenyonaq soqnej. A Judas qa

nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ningi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanği gam osornjrnaqa Yesus ojev.” Pita a nanği anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulaŋ uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanği na a silali yonabqa Yesus osiqa nanġo baŋq di atej. A silali di osiqa mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiqa a mandam dia uloŋosiqa aqa mene paraonaqa bi bileŋej. ¹⁹ Bunuqna tamo uŋ-gasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanği deqa qusibqa mandam di aqa ñam “Akeldama” waiyeb. Di nanġo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Leŋ Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal laŋa sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqs.’”

²¹ “Deqa ijo was ningi quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa bati deqa tamo nanği iga koba na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosiq bosiq Qotei a Yesus yaigosiqqa laŋ qureq oqej. Bati deqa tamo nanği iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnmom.”

²³ Pita a nanği anjam degsi minjrnaqa nanği na tamo aiyel giltnjreb. Josep Matias wo giltnjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanği aiyel giltnjrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanġo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqs. ²⁵ Judas a wau di uratosiqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanği degsib pailyosib

koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojgas deqa marsibqa meniņ silali alaņeb. Alaņonabqa Matias aqa meniņ na buņyej. Deqa naņgi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 naņgi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda naņgo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda naņgo moma naņgi nami iņgi meli bunuj otoreleņeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo ungasari naņgi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa laņ goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal naņgi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa iņgi bei a ñam puloņ bulosiq aisiq segi segiosiq naņgo gateq di awoeleronaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a naņgo segi segi are miligiq aisiq meņ bulyetnrnaqa naņgi kalil qure utru segi segi naņgo anjam mareleņoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulaņ gargekoba sawa sawa kalilq di ñambabeb qaji naņgi Jerusalem di soqneb. Naņgi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa naņgi kalil queb. Qusibqa maņwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib naņgo segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo ungasari naņgi na mareq nab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo ungasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Naņgi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareq nab iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tirtin. Iga qudei Juda naņgo lou dauryqa marsim naņgo miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arabia qaji. Naņgi kiyersib gago segi segi qure utru anjam

na Qotei aqa maŋwa kalil qa saeqnab iga queqnum?”
¹²Juda kalil naŋgi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?”
¹³Onaqa naŋgi qudei yomuqnsib maroqneb, “Naŋgi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laŋa laŋa mareqnum.”

Pita a anjam palontej

¹⁴Onaqa Yesus aqa aŋgro 11 naŋgi Pita ombla tigelosi-bqa Pita na aqa medabu waqtosiqa endegsi marej, “Niŋgi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi qusib poiŋgem. ¹⁵Niŋgi maronub, ‘Tamo uŋgasari naŋgi di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶Maŋwa niŋgi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷‘Qotei a marqo, “Diŋo bati jojomoqnimqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo uŋgasari kalil naŋgoq aiqas. Aisim nuŋgo aŋgro mel ti nuŋgo aŋgro sebiŋ ti naŋgi siŋgila enjrimqa naŋgi ijo medabu osib anjam maroqnqab. Nuŋgo aŋgro wala naŋgi ti nuŋgo tamo bole bole naŋgi ti areqalo waqtetnjroqnimqa rjeio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnqab. ¹⁸Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uŋa ti naŋgoq aisim siŋgila enjroqnimqa naŋgi ijo medabu osib anjam maroqnqab. ¹⁹Laŋ goge dia e maŋwa gargekoba yoqnqai. Mandamq di dego maŋwa gargekoba yoqnqai. Leŋ ti ŋamyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰Seŋ ambruqas. Bai lentosim leŋ bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti siŋgila koba ti bqas. ²¹Bati deqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi Tamo Koba aqa ñam metosib pailyibqa a na naŋgo pailyo qusim naŋgi kalil eleŋamqa naŋgi so bole gaigai sqab.”’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo ungasari, ningi ijo anjam endi quiy. Ningi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na manwa gargekoba nungo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaaqa? Ningi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nungo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ningi na Yesus ojsib tamo uge nanqo banq di atnabqa nanqi a osib namburbasq di qalnab moiyej. Nunqo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moiyyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej,

‘Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum.

A ijo banq woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, inqi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tarijoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qununj uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibeqnu.’

Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ “O ijo was, e bole merngwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, ‘Mondonj ino moma nanqi paraosibqa lej dena tamo bei a nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.’ Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiq aqa anjam

di singilatosiqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondonj yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, 'Bunuqna a subq na tigelqas.' Osiqa olo marej, 'Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.'

³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil njamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A laj qureq oqsiq ñam kobaquja osiq Qotei aqa baj woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niñgi nami engwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayosiqa qarinyqo aiqoqa niñgi unsib nungo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq laj qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

'Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,
 "Ni ijo baj woq endi awo.
³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği eleñosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatnjqam."'

Devit a nami Kristus qa degsi marej.
³⁶ "Deqa Israel tamo unğasari, niñgi kalil endegsi poingem. Yesus agi niñgi na namburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiqa a gago Tamo Koba Kristus ñam waiyej."

Tamo unğasari gargekoba nanği are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo unğasari nanği Pita aqa anjam di qun-abqa anjam dena nanžo are qametnjqej. Deqa nanği na Yesus aqa anğro nanği Pita ombla minjreb, "O gago was niñgi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elejamqa iga padalqasai?" ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjreb, "Niñgi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na niñgi yansnjonam Qotei na nungo une kalil kobotetnğwas. Osim aqa Mondor Bole niñgi laña

engwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, 'E na ningi ti nunngo angro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nangi ti ijo Mondor engwai.' Qotei a nami degsi marej. Deqa ningi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo ungasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji nangi aqa Mondor enjrqas."

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nangi minjroqnej. Osiqu olo endegsi minjrej, "Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi kumbra uge uge yoqnsib laqhub. Ningi nangi ti Qotei na padaltngaim deqa ningi geregere nam atoqniy." ⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo ungasari 3,000 nangi aqa anjam di qusib nangi are miligiq di ateb. Osib nangi yanso eb. Nangi Yesus qa nangi areqalo singilateb deqa nangi tamo ungasari nami Yesus qa nangi areqalo singilateb qaji nangi miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo ungasari Yesus qa nangi areqalo singilateb qaji nangi bati gaigai aqa anjam maro tamo nangi anjam quoqnsib dauryoqneb. Nangi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nangi di singila enjreqnaqa nangi manwa gargekoba yoqneb. Yeqnab Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi manwa di unoqnsib Qotei aqa nam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo ungasari kalil Yesus qa nangi areqalo singilateb qaji nangi bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Nangi ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyob. ⁴⁵ Nangi mandam ti ingi ingi ti qarinyeleqneb tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo ungasari ingi ingi saiqoji nangi jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nangi bati gaigai

are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nanngo segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nanngi arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na ingi uyoqneb. Degyeq nabqa tamo ungasari kalil nanngi nanngo kumbra di unoqnsib nanngi qa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari qudei nanngi are bulyeq nab Tamo Koba a na nanngi elejeqnaqa nanngi boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aiyoqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanngi na tamo singa qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq sej keliñteqnaqa Juda tamo ungasari nanngi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanngi aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gilqa laq nabqa tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a atra tal siranme jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanngi a qoboiyoqnsib boqnsib siranme jojomq di ateq nabqa awooqnsiqa tamo ungasari atra tal miligiq gileq nabqa silali qa ñilnjroqnej. Siranme di aqa ñam Siranme Boledamu. ³ Bati deqa Pita Jon wo nanngi atra tal miligiq gilqa laq nabqa unjr siqa silali qa ñilnjrej. ⁴ Onaqa nanngi aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minnej, “Ni aqo nige.” ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nanngi aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nanngi aiyel koqnjresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minnej, “E silali saiqoji. Ijo ingi bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigeloqujatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nanngi aiyel daurnjr siqa atra tal miligiq gilsiq tulan areboleboleiyeqnaqa pruprugoqnsiq Qotei aqa ñam

soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nanği a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo siŋga qandamo bati gaigai atra tal siranme jojomq di awoqnsiqa silali qa nileqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nanği aiyel daurnjrseq laqnaqa tamo ungasari kalil nanği a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nanği gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo ungasari nanği bosib koroeqneb Pita a nanği unjrseq endegsi minjrej, “O Israel tamo ungasari, niŋgi kiyaaq aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqnub? Niŋgi kiyaaq aqo aiyel nugsibqa endegsib mareqnub, ‘Nanġo segi siŋgila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?’ Niŋgi degsib maraib. ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa siŋgila na tamo di boleosiŋ walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanği ti nanġo Qotei. A na Yesus lan qureq osi oqsıq ñam kobaquja yej. Yesus qujai di niŋgi na osib jeu tamo nanġo banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa niŋgi na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya niŋgi na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Niŋgi na Pailat degsib minjnabqa a nunġo anjam di dauryosiŋa leŋ ojo tamo osiŋa oqeq atsiŋ enġej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di niŋgi na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo siŋgilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo siŋga qandamo di boletonum a siŋgilaqo. Tamo siŋga qandamo di niŋgi qalie. Niŋgi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo

aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosim tamo di boletonumqa nungo namdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ningi ti nungo gate nanği ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanngo anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babtej. Agi Qotei na nanngo medabu singilatetnjreqnaqa nanği endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatij koba osim moiqa.’

¹⁹⁻²⁰ “Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nungo une kobotetngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondonj a na Yesus olo qarinyim nungoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq giltej qaji. ²¹ A laj qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti laj bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanği minjreqnaqa nanği na nengrenyoqneb.

²² “Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondonj Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqnqas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo ungasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanği Qotei na ñumim morenqab. Deqa nanği olo Qotei aqa tamo ungasari nanngo ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenjeb qaji nanği dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ “Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nanqi qarijnjreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nunjo moma utru nanqi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjej, ‘Mondoŋ ino moma nanqi paraosibqa leŋ dena tamo bei ŋambabqas. ŋambabosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi boletnjrqas.’ Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjej. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nunjoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletŋimqa ningi nunjo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nunjoq aiyej.”

4

Nangi na Pita Jon wo ojeleŋosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanqi na tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nanqi ti Sadyusi nanqi ti atra tal taqato tamo nanjo gate ombla na tulaŋ minjin oqetnjrnaqa bosib nanqi aiyel ojeleŋosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaaqa? Nanqi aiyel maroqneb, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanqi dego moisib olo subq na tigelqab.” Deqa nanqi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanqi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo ungasari tulaŋ gargekoba nanqi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatoqneb. Nanqi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanqi Juda gate kokba nanjo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanjo tamo kokba ti gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa leŋ kalil nanqi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanqi metnjrnab bonab nanjo ambleq di tigeltjreb.

Tamo siŋga qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjbreb, “Niŋgi siŋgila qabe na osib tamo endi boleteb? Niŋgi yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu siŋgilatetonaqa a na naŋgi endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate niŋgi ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo siŋga qandamo endi boletem deqa niŋgi iga osib nuŋgo ŋamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa niŋgi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa niŋgi ti Israel tamo ungasari kalil ti ijo anjam endi qusib poiŋgem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi niŋgi na ŋamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nuŋgo ulatamuq endi tigelesonaq niŋgi unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Niŋgi tal gereiyo qaji tamo bul. Niŋgi na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal siŋgilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Niŋgi quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo naŋgi siŋgila na anjam di maroqneb naŋgi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba naŋgi tulaŋ prugeb. Di kiyaaqa? Naŋgi qalieeb, naŋgi aiyel nami skul beiq gilosai. Naŋgi tamo laŋaj. Degsib qalieosib poinjrej, naŋgi aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo siŋga qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo naŋgo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba naŋgi unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

¹⁵ Deqa naŋgi na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa naŋgi segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga naŋgi aiyel kiyernjrqom? Naŋgi aiyel maŋwa kobaquja yonubqa

Jerusalem tamo ungasari kalil nanngi quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai. ¹⁷ Unngum, iga na nanngi aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nanngo anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanngi degsib qairosib nanngi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ninngi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanngi na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunngo anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole e? Ninngi segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa manwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na olo nanngi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanngi aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb. Nanngi nanngo aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nanngi ñumqa keresai. Utru deqa nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib nanngi aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo singa qandamo nanngi aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanngi Qotei pailyeb

²³ Juda tamo kokba nanngi na nanngi aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanngi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa nanngi kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo

Koba, ni na lanj ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanjgi minjinj oqetnjreqnu?’

Kiyaqa nanjo areqalo tulan nanarieqnaq nanjgi Qotei ti qotqajqa qaireqnu?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nanjgi tigeloqnsib Kristus qalib moiqajqa deqa singilaeqnu.

Gate kokba nanjgi na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqnu.’

²⁷ “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanjgi ti sawa bei bei qaji nanjgi ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸ O Qotei, ni nami marem, ‘Nanjgi Yesus qalib moiqas.’ Ino anjam di agi nanjgi dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanjo segi areqalo na nanjgi Yesus qalosai. Ino singila na ti ino areqalo na ti nanjgi Yesus qalnab moiyej. ²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanjgi minjinj oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga singila egoqnimqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni iga singila egoqnimqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo ungasari nanjgi boletnjroqnqom. Osim ino manjwa kokba babtoqnqom.”

³¹ Nanjgi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanjgi koroesoqneq qaji di renjinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanjgi singila enjrnaqa nanjgi Qotei aqa anjam mare mare laqneq. Nanjgi ulaosai.

Yesus aqa tamo ungasari nanjgi na nanjo Kristen was nanjgi aqaryainjroqneq

³² Bati deqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa ingi ingi saiaosiq aqa segi qa marosaioqnej. Nanngo ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. ³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanngi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanngi mare mare laqneb. Nanngo anjam di singila ti. Nanngi mare mare laqnab Qotei a nanngi qa are tulanj boleyoqnej. ³⁴⁻³⁵ Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi kalil ingi kere soqneb. Bei a ingi qa truquosaioqnej. Di kiyaaqa? Nanngi nanngo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanngo banq di ateqnab nanngi na tamo ingi ingi saiqoji nanngi jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanngo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanngi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are singilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa leñ. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanngo banq di atej.

5

Ananias aqa ñauñ Safaira wo nanngi Qotei gisanyeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. Aqa ñauñ aqa ñam Safaira. Ananias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa ñauñ wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanngo banq di atej. ³ Onaqa Pita na minjej, “Ananias, kiyaaqa Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisanyonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaqa oto bei ino segi qa

marsim ulitonum? ⁴Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaaq gisaḡosim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum’? Ni kiyaaq kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisaḡ anjam di ni na tamo nanḡi minjrosai. Ni Qotei gisaḡyqa osim minjonum.” ⁵⁻⁶Pita a degsi marnaqa Ananiaas a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa aḡgro wala nanḡi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo uḡgasari kumbra deqa queb qaji nanḡi tulaḡ ulaugeteb.

⁷Sokiḡalayonaq Ananiaas aqa ḡauḡ bej. Aqa gumbuluḡ moiyej di a qaliesai. ⁸A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbuluḡ wo nuḡgo mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali eḡgonub qaji agi ino gumbuluḡ na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.” ⁹Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaaq ni ino gumbuluḡ wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Niḡi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nuḡgo kumbra di unqasai. Degosib niḡi yonub. Ni que. Aḡgro wala ino gumbuluḡ subq atonub qaji nanḡi bosib sirameq di tigelonub. Nanḡi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.” ¹⁰Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa siḡgaq di ulonej. Onaqa aḡgro wala nanḡi bosib a moiyej di unsib qoboyosib gilsib aqa gumbuluḡ aqa areq di subq ateb. ¹¹Onaqa tamo uḡgasari kalil kumbra deqa queb qaji nanḡi tulaḡ ulaugeteb. Kristen kalil nanḡi dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanḡi maḡwa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanngi singila enjreqlaqa nanngi manjwa gargekoba yeqnabqa tamo ungasari nanngi unoqneb. Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi kalil are qujaitoqn-sibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo ungasari laña lañaj kalil nanngi na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo ñam soqtetnjroqnsibqa nanngi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti unja ti tulañ gargekoba nanngi Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aiyeqnab nanngi tulañ kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nanngo ma tamo nanngi saperaq di ñeiotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq di ateleñoqneb. Di kiyaaqa? Pita a gam na walwelosim giloqnmqqa aqa sej qunun na nanngi waburt-njroqnmqqa nanngo ma kobooqnqajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jojomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanngi ti tamo mondor uge uge na ojeleño qaji nanngi ti joqsib boqneb. Joqsib beq nab nanngi kalil boleqneb.

Lañ angro na Yesus aqa anjam maro tamo nanngi tonto talq dena oqeq atej

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nanngi kumbra degyeq nabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanngi ti koba na unsib minjin oqetnjrnaqa nanngi ojeleñosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lañ angro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanngi joqsiiq oqedeb. Oqedonabqa lañ angro na minjrej, ²⁰ “Ninngi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo ungasari nanngi ñambile gaigai sqajqa anjam palontosib

minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanği larj anğro aqa anjam di dau-ryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanği na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanği metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nanço qaja tamo nanği minjreb, “Ninği aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği tonto talq dena joqsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanği aisib tonto talq di brantosib nam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sosai. Nanği degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanği minjreb, ²³ “Iga aiyonum di tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanği anğ ti siranmeq di tigelenab. Ariya iga siranğ waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanği di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiqqa nanği minjrej, “Ninği quiy. Tamo ninği na tonto talq di breinjreb qaji nanği atra tal miligiq di sosibqa anjam plalteqnab tamo unğasari nanği queqnub.” ²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojeleosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unğasari nanği niriñosib meniñ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigeltjnreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği nirtjnrsiqqa minjrej, ²⁸ “Ninği Yesus aqa ñam mare mare

laqajqa iga siŋgila na saidŋgem. Di ningi na olo mare mare laqnaqqa tamo uŋgasari kalil Jerusalem endi unub qaji naŋgi quekriteqnu. Di segi sai. Ningi gago jejamuq di une qamoqnsib mareqnu, iga na Yesus ŋamburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo naŋgo anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ningi na Yesus ŋamburbasq di qalnab moiyej. Moinaqa gago moma utru naŋgo Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na laŋ qureq osi oqsiqu aqa baŋ woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga eleŋamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo uŋgasari are bulyetgoqnsiqu gago une kobotetgeqnu. ³² Iga gago segi ŋamdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo uŋgasari aqa anjam dauryeqnu qaji naŋgi enjreanu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba naŋgi dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba naŋgi Yesus aqa anjam maro tamo naŋgo anjam di qusibqa minjiŋ ani oqetnrnaqa naŋgi ŋumib moreŋqajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa naŋgo ambleq dena Farisi tamo bei aqa ŋam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil naŋgi bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqa Juda tamo kokba naŋgi minjrej, “Ningi mati tamo naŋgi endi minjrib taqal beiq gileb.” ³⁵ Onaqa naŋgi taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba naŋgi minjrej, “O Israel tamo, ningi na tamo naŋgi endi gulbe enjrqa osibqa mati geregere are qaliy. ³⁶ Ningi qalie, nami yala tamo bei aqa ŋam Teudas a tigelosiqa aqa segi

ñam soqtoqnsiqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na bosib a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyonab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna tamo unğasari nanğo ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqa Rom nanği ti qotqajqa maroqnsiqa tamo nanğo are tigeltetnjreqnaqa nanği a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa ninği quiy. Ninği tamo nanği endi uratnjrib nanğo wau yoqnebe. Nanği nanğo segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanğo wau koboqas. ³⁹ Ariya nanği Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ninği na nanği kobotnjrqqa keresai. Ninği nanği ñumqab di ninği Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanği degsi minjrnaqa nanği aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanği ñumqa urateb. ⁴⁰ Osib nanği metnjrnabqa nanği olo bonabqa bu toqoñ na nanği kumbaiñjrsib nanği Yesus aqa ñam olo marqajqa şingila na saidnjrsib nanği uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nanği koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanği Yesus aqa ñam qa jaqatiñ ti jemai ti oqa kere. Deqa nanği areboleboleinjrnaq gileb. ⁴² Nanği Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiyoqneb. Nanği bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq di, tamo unğasari nanğo segi segi talq di nanği anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanği inği jeiyo wau ojqajqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulañ gargekoba nanği are bulyoqnsib Yesus qa nanğo areqalo şingilatoqneb. Juda qudei nanği Grik qaji. Deqa nanği Grik anjam qalie. Juda qudei nanği Hıbru qaji. Deqa nanği Hıbru anjam qalie. Bati bei Grik

qaji Juda nangi tigelosib Hibru qaji Juda nangi qa njirineb. Di kiyaaqa? Ingi jeiyo batieqnaqa Hibru qaji Juda nangi na Grik qaji Juda nango unja qobul nangi uratnjroqnsib nango segi unja qobul nangi ingi jeisib enjroqneb. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nangi na tamo ungasari kalil Yesus dauryoqneb qaji nangi koroinjrsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim ingi jei jeiyonqasai. ³ Deqa ijo was, ningi tamo 7 nunjo ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nango kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor a nangoq di sosiq nangi singilatnjreqnu. Nangi powo koba ti unub. Ningi tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa nangi na ingi jeiyetngonqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nangi kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nangi giltnjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa singilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiqnej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyonqnsiq singilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nango lou dauryqa marsiq nango miligiq aiej. ⁶ Kristen nangi na tamo 7 nangi di giltnjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nango ulatamuq di tigeltjnrb nango gateq di ban atsib nangi qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Jerusalem dia tamo ungasari tulan gargekoba nangi Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Atra tamo gargekoba nangi dego Qotei aqa anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nango areqalo singilatoqneb.

Stiven a Juda tamo kokba nango ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tularj boleyoqnsiq a siŋgila yeqnaqa a na tamo unġasari kalil Jerusalem di soqneb qaji naŋgo ŋamdamuq di maŋwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei naŋgi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo naŋgi di Juda naŋgo Qotei tal beiq di gaigai louoqneb. Naŋgi nami kaŋgal tamo sosibqa olo bunuqna naŋgo segi wau ojoqneb deqa naŋgi Qotei tal dia louoqneb. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Naŋgo Segi Wau Ojo Qaji Naŋgo Qotei Tal.” Tamo naŋgi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Naŋgi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleŋeb. ¹⁰ Naŋgi Stiven ombla anjam na qoteqnaq Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa naŋgi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa naŋgi lumu na tamo qudei naŋgi metnġrab bonab minġreb, “Niŋgi Stiven aqa jejamu laŋa gisaŋġiy.” Degyosib silali enġreb. Silali enġrab naŋgi gisaŋosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misiliŋ anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Naŋgi anjam degsib marnabqa Juda tamo unġasari naŋgi ti Juda gate naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti qusibqa Stiven qa minġiŋ oqetnġrnaqa a oġeb. A oġsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba naŋgo ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei naŋgi dego osi bonab naŋgi Stiven aqa jejamu laŋa gisaŋyosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misiliŋ anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji naŋgi Stiven koqyoqneb. Koqyoqnsib aqa ulatamu laŋ aŋgro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanjo anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninji ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lanj qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiq minnej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanji ti uratnjrsimqa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’ ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiq Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minnej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabqab qaji nanji ti mandam mutu endi enjwai.’ ⁶ Osiqa minnej, ‘Mati ino moma kalil nanji sawa beiq di yaun tamo soqnibqa sawa deqaji tamo nanji na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnsibqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanji peginjrsiy nnumitqa ino moma nanji sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqnqab.’ Qotei na nami Abraham degsi minnej. ⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minnej, ‘Ni mulun unqam.’ Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a nambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a nambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanji dego nambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ “Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanji nanjo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanjo banq di atnabqa nanji na silali enjrsib Josep osi sumsis Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiq geregereiyuqnej. Osiqa Josep

powo koba yeqnaqa Isip nanngo mandor a di unoqnsiqqa Josep qa are boleyonaq soqnej. Deqa a na Josep minnej, 'Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.' Degsi minnej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ "Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanngi mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanngi dego ingi saijnrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, 'Isip sawaq di ingi unu.' Qusiqqa gago moma utru nanngi qarijnjrnaq ingi awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib ingi awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanngi olo ingi awaiyqa qarijnjrnaq Isip sumeb. Sumsib nanngo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanngi a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanngi qa ti dego babtonaq Isip nanngo mandor a nanngi qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanngi olo qarijnjrnaq aisib Josep aqa lej kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti uña ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsiiqa dia sosisiq moiyej. Gago moma utru nanngi dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanngo qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleñeb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa angoro nanngoq dena awaiyej.

¹⁷ "Ariya Israel nanngi Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomon-aqa Israel nanngi tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minnej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma nanngi ti mandam mutu endi engwai.' ¹⁸ Bati deqa Isip nanngo mandor bei tigelej. A Josep qa poiyoasai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanngi gisa gisañjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanngo angoro ñambabeqnaq a na nanngi minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqnab moreñoqneq. ²⁰ Bati deqa Moses a ñambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanngo talq di a ulitosib

geregereiyuqneb. ²¹ Bunuqna nanngi Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanngo mandor aqa angoro sebin na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanngo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanngi unjrqaqqa marsiqa gilsiq nanngoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osika are qalej, ‘Ijo was Israel nanngi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqa, “Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.”’ Nanngi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwewosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrsiqa nanngi aiyel potnrjsiq minjrej, ‘Ninngi aiyel was wo. Kiyaga ninngi qoteqnaq?’ ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiq Moses aqa ban gotranyetosiq minnej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoqbam e?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulanosiq gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosisqa unja osika angoro mel aiyel jambabtjnrej.

³⁰ “A di sosisqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq puloneqnaqa Qotei aqa lan angoro bei nam pulonq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osika nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam pulon miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minnej, ‘O Moses, e ino moma nanngo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaugetosiq gindagindanej. Osika nam pulon di unqa uratosiq turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minnej, ‘Mandam mutu kiñala

ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino sinğa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo unğasari naŋgi Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Naŋgi akamkobaeq nab e queqnum. Deqa e na naŋgi Isip naŋgo mandor aqa baŋq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarınmitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel naŋgi na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarınyonoqa a Israel naŋgoq aisiqa aqaryainjrej. Laŋ anğro ŋam luwitq di sosıqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia maŋwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel naŋgi joqsıqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na maŋwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel naŋgi minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nuŋgo ambleq dena tigeltimqa a na niŋgi anjam merŋgoqnqas.’ ³⁸ Moses qujai dena Israel naŋgi joqsıq wadau sawaq di korooqneb. Di gago moma naŋgi. Moses qujai di Sainai manaq oqsıq dia laŋ anğro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosıbqa Moses a anjam ŋambile unu qaji di Qotei aqaq dena yaiyosıqa gago moma naŋgi enjrej.

³⁹ “Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma naŋgi na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneb. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa naŋgi na iga joqsıb puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsı bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Naŋgi na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa naŋgi na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisaŋ qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² Naŋgi kumbra

degyeb deqa Qotei na nanği qoreinjrnaqa nanği serj ti bai ti bongar ti binjinjqoneb. Nanžo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği bunuqna endegsib nengrenjyeb, ‘O Israel tamo ungasari, ningi wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti ñumoqnsib gisañ qotei nanği atrainjqoneb. Ningi e atraibosaioqneb. ⁴³ Ningi gisañ qotei Molek aqa tal ti gisañ qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanžo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanği binjinjqoneb. Nungo une deqa e ningi winğitqa ningi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam degsib nengrenjyeb.

⁴⁴ “Gago moma nanği wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanği tal di onabqa Josua na nanği joqsi bosiqqa mandam mutu endia soqneb. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanği winjrnaj jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanği mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanği Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsil gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa ħiri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ningi quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyo qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Lañ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo sinğa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ningi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi banj na inği inği kalil di gereiyem unu.” ’ ’ ”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritisıq olo Juda tamo kokba nanđi singila na endegsi minjrej, “Nıngi anjam gotraıyo ani tamo. Nunđo are Qotei aqaq di sosai. Nıngi sawa bei bei qaji nanđi bul. Nıngi Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Nıngi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nunđo moma nanđi kumbra deqaji yoqñeb agi nıngi na olo yeqñub. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nanđi na nunđo moma nanđi anjam endegsib minjroqñeb, ‘Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreñab nanđi quqwa uratoqñeb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanđi ugeugeinjroqñsib ñumoqñeb. Bei uratosai oqñeb. Ariya tamo di a bonaqa nıngi na nunđo moma nanđo kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanđo baıq di ateb. Atnabqa nanđi na qalñab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³ Moses a laı anđro nanđo baıq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di nıngi na osib olo dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanđi degsi minjrej.

Nanđi Stiven meniı na qalsib moi yoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanđi Stiven aqa anjam di qunab are qametñrnaqa minjıı ani oqetñrnaqa qalagei anjam atoqñej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven singila yonaqa a laı goge tarosıqa Qotei aqa rıaı koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa baı woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanđi minjrej, “Nıngi quıy. Laı waqwoqa Tamo Anđro a Qotei aqa baı woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a nanđi degsi minjrnaqa nanđi kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulaı murqumyosib nanđo dabkala baı na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven ojob. ⁵⁸ Ojsib meniı na qalib moi qajqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniı na qaloqñeb. Tamo nanđi nami

Stiven aqa jejamu larja gisanjyeb qaji nanği na nanġo gara jugo piqtelenjosib anġro wala bei aqa ñam Sol aqa sinġaq di koroiyeb. ⁵⁹Tamo kalil nanği meniġ na Stiven qaleqnaġa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunuġ ame.” ⁶⁰ Degsi pailyosiqa sinġa tombol na awoosiq tulaġ maosiq marej, “O Tamo Koba, nanği e lubonub nanġo une deqa ni na kambatnġraime.” A degsi pailyosiqa moiyej.

8

¹⁻² Nanği Stiven qalnab moinaqa Sol a di unsiqa tulaġ areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalnuġ moiġo.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqneġ qaji nanği Stiven moiyej deqa akamkobaoqnsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanği ugeugeinġroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanği Kristen nanği qa minġin oqetnġrnaqa ugeugeinġroqneġ. Deqa Kristen nanği segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneġ. Yesus aqa anġam maro tamo nanği segi Jerusalem di soqneġ. Nanği jaraiyosai. ³ Sol a deġo Kristen nanği qa minġin oqeqnaqa ugeugeinġroqnej. A nanġo segi segi talq giloqnsiqa tamo ti uġa ti ojelerjoqnsiqa nanği joqoqnsiq aiyoqnsiqa tonto talq di breinġroqnej.

Samaria qureq di nanği Qotei aqa anġam mare mare laqneġ

⁴ Yesus aqa tamo uġgasari jaraiyeb qaji nanği sawa bei beiq di Qotei aqa anġam bole palontoqnsib laqneġ. ⁵ Filip a Samaria nanġo qure kobaqujaq gilsiq dia nanği Kristus aqa anġam minġroqnej. ⁶ Minġroqnsiqa maġwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqnsib Filip aqa anġam dauryoqneġ. ⁷ Tamo uġgasari gargekoba nanği mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnġreqnaqa mondor uge nanği

nanĝo jejamu uratoqnsib tulaŝ leleŝoqnsib jaraiyoqneb. Tamo unĝasari jejamu lainjro qaji ti siŝga qandamnĝro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unĝasari nanĝi tulaŝ areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quŝnam tamo bei soqnej aqa ŝnam Saimon. A nami quŝnam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ŝnam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo unĝasari qure dia soqneb qaji nanĝi a ulaiyoqnsibqa biŝjiyoqneb. ¹⁰ Deqa tamo ŝnam ti tamo laŝaj ti kalil qure dia soqneb qaji nanĝi Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ŝnam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo endi a siŝgila koba. A Qotei aqa siŝgila na waueqnu.”

¹¹ Nanĝi degyoqneb. Di kiyaaqa? Saimon a nami quŝnam qaloqnsiq maŝwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanĝi a unoqnsib biŝjiyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo unĝasari nanĝi taqatnjrsim nanĝo Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ŝnam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo unĝasari gargekoba nanĝi quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanĝo areqalo siŝgilatoqneb. Degyeqnabqa Filip na nanĝi yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quŝnam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa siŝgilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa baŝ na maŝwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulaŝ prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo unĝasari gargekoba nanĝi Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanĝo areqalo siŝgilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanĝi degsi qusibqa Pita Jon wo qarinnjnab Samaria nanĝoq gileb. Gilsib Samaria nanĝi qa endegsib Qotei pailyeb, “O Abu, ni na Samaria nanĝi ino Mondor Bole enjprime.” Degsib Qotei pailyeb. ¹⁶ Di kiyaaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nanĝoq aiyosaisoqnej deqa. Nanĝi

Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanngi aiyel Samaria nanngi qa pailyoqnsibqa nanngo gateq di ban ateq nab nanngi Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanngi degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiq nanngi aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninggi e dego siŋgila ebibqa e kamba tamo qudei nanngo gateq di ban atoqnitqa nanngi Mondor Bole oq nab.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Qotei aqa siŋgila endi a na iga laŋa egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na ungo bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulaŋ uge. Ino kumbra uge dena ni siŋgila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninggi segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanngi qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saoqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyuqnsib Samaria nanngo qure qure kalilq di brantoqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeq nab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa laŋ angro bei a Filip aqaaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aiye.” Gam di wadau sawaq di unu.

²⁷ Onaqa Filip a laŋ angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiyej. Aisiq ñam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanngo mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di

aqa ñam Kandasi. A uña. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nengrenq di so qaji di sisiyoqnsiq aiyooqnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jojomyosiqqa tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiqqa ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanqi jungum joqet-njreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanqi a tularñ ugeugeiyosib gisañ anjam gargekoba aqa jejamuq di laña qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa angro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nengrenyey? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nengrenyey?” ³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyooqnej. ³⁶ Onaqa nanqi gam dauryosib aiyooqnsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Inqi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosim poibqo, a Qotei aqa ñiri.”

³⁸ Degsi minjsiqqa aqa karis tigeltosiq nanqi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanqi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na

Filip loumtosiq osi gilsiq a sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulaŋ areboleboleiy-onaq a gam dauryosiq aiyej. ⁴⁰ Onaq a Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiq qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo unŋasari naŋgi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo unŋasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji naŋgi ugeugeinjr sim moiyo tnrqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minnej, ² “Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba naŋgi enjr qai. Enjritqa naŋgi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo unŋasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji naŋgi tontnr sij joqsij Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walwelo si gilsiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq di puloŋ singila koba minjal ti laŋ goge na aqaq aisiq tulaŋ rianonaqa a uloŋosiq mandamq di ŋeiej. Ŋeiesosiq Yesus aqa kakro quej. Yesus na minnej, “O Sol, ni kiy aqa e ugeugeibe qnum?” ⁵ Onaq a Sol na minnej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaq a minnej, “E Yesus agi ni na ugeugeibe qnum. ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaq a tamo naŋgi Sol ombla walweloqneb qaji naŋgi Yesus aqa kakro qusib ŋam ateb naŋgi tamo bei unosai. Deqa naŋgi ulaosib mequmosib laŋa tigelesoqneb. ⁸ Onaq a Sol a mandamq dena tigelosiq a ŋam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa naŋgi a babanjosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub ŋam qandimyonaq soqnej. Deqa a iŋgi bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa ñam Ananaias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiqqa ñeibilqei na minjej, “O Ananaias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa ñam Tintin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa ñam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a ñeibilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ñam Ananaias a bosim Sol aqaq di ban atimqa ñam poiyim sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Ananaias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo ungasari nanqi tulan ugeugeinjrequ. Atra tamo kokba nanqi na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino ñam metoqnsib pailmeqnub qaji nanqi tontnjrsim joqsim Jerusalem aiqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanqi degsib mareqnab e queqnum.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na Ananaias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanqi ti mandor kokba ti Israel nanqi ti ijo ñam ubtosim minjroqnqas. ¹⁶ A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqnqas. Gulbe di e na osoryoqnit itoqnqas.”

¹⁷ Onaqa Ananaias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiqqa Sol aqaq di ban atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa ñamdamu olo poiyqas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisim a sinqilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiqqa qarinqbqoqa agi e inoq bonum.” ¹⁸ Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa ingi bei qe gajige bul Sol aqa ñamdamuq dena ulononaq ñam poiyonaqa sawa

unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananias na Yesus aqa ñam na yansej. ¹⁹⁻²⁰ Yansonaga a ingi uynaqa jejamu siŋgilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ŋiri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanŋi koba na korooqneb. A Juda nanŋo Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nanŋi endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ŋiri.” ²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nanŋi tulaŋ prugoqnsib maroqneb, “Niŋgi uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqneb qaji nanŋi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanŋi tontnjrsim atra tamo kokba nanŋoq olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanŋi degsib maroqnsib tulaŋ prugoqneb.

²² Sol a siŋgila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa siŋgila ti powo ti tulaŋ kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanŋi aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanŋi Sol qalsib moiyyotqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanŋi koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyyotqom.” ²⁴⁻²⁵ Nanŋi degsib marsibqa Sol a ulaŋaim deqa nanŋi qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneb qaji nanŋi na qolo a osib gumbaŋ di jigsib qure aqa jeŋ gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jeŋ qalaŋ aiyej.

Sol a Jerusalem aisiŋ di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walweloŋsiqa Jerusalem di brantosiŋ tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanŋoq gilsiq minjrej, “E niŋgi koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi

minjrnaqa nanği a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di nanği poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanğoq gilsiqqa Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanği sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaiqnej deqa ti Barnabas na nanği sainjrej. ²⁸ Deqa nanği Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaiqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanği di Grik anjam maro qaji. Nanği Sol ombla anjam na qotsibqa nanği a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo unğasari nanği deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo unğasari Yesus qa nanğo areqalo singilateb qaji nanği geregere lawo na soqneb. Nanği bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are singilatetnjroqnej. Tamo unğasari gargekoba nanği are bulyoqnsib Kristen nanğo miligiq aiyeq nab nanği tulañ kobaoqneb.

Pita na Ainius boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnisiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo unğasari qure dia soqneb qaji nanği itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainius. A jejamu laiyo naq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainius, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo unğasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb

qaji nanği tamo di boleonaq unsibqa nanği are bulyosib Tamo Koba qa nanġo areqalo siġgilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di uña bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A uña bolequja. A gaigai kumbra tulañ bolequja yoqnsiqa tamo unġasari inġi inġi saiqoji nanği lueinjroqnsiq inġi anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uña qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo unġasari Yesus dauryoqneb qaji nanği Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinqjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq ġilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqqa nanği daurnjrsiqa koba na ġilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanği Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq ġileb. ġilnabqa uña qobul kalil nanği Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanği koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, “Niġi kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanği oqedonab siġa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa uña moiyej qaji aqa areq ġilsiqqa minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a ñam plaltosiqqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa bañ ojsiq tigeltej. Tigeltosiqqa Qotei aqa segi tamo unġasari nanği ti uña qobul nanği ti metnjrnaqa nanği warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo unġasari kalil nanği mañwa deqa qusibqa nanği gargekoba Tamo Koba qa nanġo areqalo siġgilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inġi inġi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Laj angro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nanjo gate. A na qaja tamo 100 nanji taqatnjroqnej. Qaja tamo nanji di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanji a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nanji inji inji saiinjreqnaqa a nanji silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei seŋ kelintonaqqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ñeio bulosiqqa Qotei aqa laŋ angro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa laŋ angro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na laŋ angro di koqyosiqqa tulaŋ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaaq ijoq bonum?”

Onaqa laŋ angro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanji inji inji saiinjreqnaqa ni na nanji aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanji qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagne aqa jegara na inji inji gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Laŋ angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulaŋonaqa Kornilius na aqa kaŋgal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiqqa wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil laŋ angro a marej qaji di nanji qalub minjrsiqqa qarijnjrnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanği walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pailyqa osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaaqa uña qudei nanği minjrnaqa inği goiyeteb. Inği goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeio bulej. A ñeio bulosiqa lañ waqonaq inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti bauñ ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Unjrnsiqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiqnem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Inği inği e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aiyoqalubtosiqa olo torei oqej.

¹⁷ Ñeio di aqa utru Pita a poiyoasai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarijnjrej qaji nanği Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanği endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjrnabqa nanği na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanği walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a ñeio deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanği daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanği qarijnjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanço areq di brantosiq minjrej, “Ninği tamo ñameqnub qaji agi e di. Ninği kiyaaqa bonub?” ²² Onaqa nanği na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosisqa kumbra bole dauryeqnu.

Juda kalil nanği a qa mareqñub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lañ angro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nanği qarinqñrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqşam.’”
²³ Onaqa Pita a nanžo anjam di qusiq nanği joqsıqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Ñereñosib nebeonaqa Pita a nanği koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanği gilsib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariñoqñsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi leñ nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsıqa Kornilius aqa talq di brantej. Brantosıqa tal gogetonaqa Kornilius a bosıqa Pita aqa sinqaq di sinqa pulutosıqa a biñıyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e biñıbaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsıqa nanği ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo unğasari gargekoba nanği koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrısqı minjrej, “Nıñgi qalie, e Juda tamo. Nıñgi Juda tamo sai. Nıñgi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nungo tal gogetqajqa getento koba. Iga nıñgi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi neñgrenyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanği ijo ñamgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa nıñgi e qa anjam qarinyonab e nungo anjam gotranıyosai. E nungo anjam dauryosim bosim nungo tal gogetonum. Deqa nıñgi merbiy, nıñgi kıyaqa e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo seŋ bati kere endego seŋ keliŋtonaqa e pailye-qnamqa tamo bei gara tulaŋ qat jigsiaqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiaqa merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda naŋgi iŋgi iŋgi saiinjreqnaqa ni na naŋgi aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei naŋgi qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na iŋgi iŋgi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’ ³³ Laŋ aŋgro na e degsi merbonaqa e tamo qudei naŋgi urur qarinjrnjam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na naŋgi daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulaŋ areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ŋamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi minjej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiaqa naŋgi endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa ŋamgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo uŋgasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji naŋgi Qotei na tulaŋ areinjreqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel naŋgo segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo uŋgasari naŋgi Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil naŋgo Tamo Koba. ³⁷ Niŋgi qalie, Jon a bosiqqa tamo uŋgasari naŋgi yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa

Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiqa Judia sawa nanĝo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiqa kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiqa tamo unĝasari Satan na ugetnjro qaji nanĝi kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanĝo sawa ti Jerusalem qure ti dia manĝwa gargekoba yeqnaqa iga gago nĝamdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanĝi na Yesus osib nĝamburbasq di qalsib moiyoteb. ⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago nĝamdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanĝo nĝamdamuq di brantosaijoqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awooqnsimqa inĝi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondoŋ e na tamo nĝabile so qaji ti tamo moreŋo qaji ti nanĝi peginjrqai. Niŋgi na tamo unĝasari nanĝi e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanĝi nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo unĝasari kalil Kristus qa nanĝo areqalo singilatqab qaji nanĝi aqa nĝam na nanĝo une kobotetnjrqas.’ ”

Qotei na sawa bei bei qaji nanĝi aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanĝo mej bulyetnjrnaqa nanĝi qure utru segi segi nanĝo anjam poinjnaqa marelejoqneb. Maroqnsib Qotei aqa nĝam soqteqnabqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanĝi di qusibqa tulaŋ prugeb. Di kiyaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanĝi dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ “Iga Juda tamo unum.

Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanği yansnrqajqa saidgwa keresai.”⁴⁸ Osiqa nanği minjrej, “Niği Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minjrnaqa nanği na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nanği koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji nanği dego Qotei aqa anjam osib nanço areqaloq di singilateb.”² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na Pita ñirințosib minjeb,³ “Sawa bei bei qaji nanği muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaaqa nanço tal gogetosim nanği ti awoosim inği uyoqñem?”

⁴ Onaqa Pita a nanço anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej,⁵ “E Jopa qureq di pailyeqñamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem.”⁶ Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwañ ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem.⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaioqñem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.’⁹ Onaqa kakro di a olo lañ goge na brantej. A marej, ‘Inği inği e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’¹⁰ Gara di degsi aiyoqalubtosiqqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nanği bosib e soqnem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanği Sisaria qureq dena qarınjrnaq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nanği qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nanği qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nanği koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, ‘Lañ angro bei a bosiqqa ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nanği qarınjrnaq Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanği dego eleñqas.” ’ ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaqa e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneb qaji nanğoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanğoq aiyej. ¹⁶ Nanğoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, ‘Jon a ya na tamo unğasari nanği yansnjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na nınği yansngwai.’ ¹⁷ O ijo was nınği quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanği dego Yesus qa nanğo areqalo singilateq nabqa Qotei na aqa Mondor nanği enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai.”

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nırınteb qaji nanği aqa anjam di qunabqa nanğo nırin koboej. Deqa nanği Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanği dego nambile gaigai sqab.”

Antiok qureq di tamo unğasari gargekoba nanği are buly-

oqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nangi na Kristen nangi ugeugeinjreknab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleñeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nangi segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nangi Qotei aqa anjam minjrosaiqneb. ²⁰ Ariya Kristen qudei nangi Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nangi dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nangi di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Yesus qa nango areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nangi kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsiq a Qotei a Grik nangi qa dego are boleiyosiq aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nangi kalil are singilatetnjroqnsiq minjroqnej, “Ningi Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy.” ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo ungasari gargekoba nangi quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol ñamqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol ñamosiq itosiq ombra puluosib Antiok olo aiyeb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo ungasari nangi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nango ñam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nangi Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa ñam Agabus. Nangi Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na

Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosiqqa marej, “Sawa sawa kalilq di nanği mam koba oqab.” Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo unğasari nanği Agabus aqa anjam di qusibqa nanği nanço segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanço Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanği aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nançoq aiyej. ³⁰ Silali di nanği Barnabas Sol wo enjrnabqa nanği na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanço banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği ojelenosiqa ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanği areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego ojej. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyosiqa qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo unğasari nanği singila na Pita qa pailyoqneb.

Lañ anğro bei a bosiqqa Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab ñeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanği tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei a

warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rianj na warum di tulanj suwantej. Onaqa laj angro dena Pita jar bangaq di kontosiq dudumyej. Dudumyosiq minjej, “Ni tigeloqujat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa banj qoseb qaji di pamblojosib uloneb. ⁸ Onaqa laj angro na olo Pita minjej, “Ino gara tigsim ino sinja tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minjej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq laj angro dauryosiq gilej. Laj angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiynosai. A are qalej, “E neiobilqeionum kiyoy?” ¹⁰ Nanji walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunjosib gilsib olo qaja tamo bei bunjosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanji aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nanji siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib laj angro na Pita uratosiq ulanjej.

¹¹ Onaqa Pita a poiynonaqa marej, “Bole. Endego e qalieonum, Juda nanji e lubqa laqnabqa Tamo Koba a na aqa laj angro qarinyqoqa bosiq e aqaryaibosiq Herot aqa banj dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiynonaqa walwelo gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nanji koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiq siranmeq di tigelosiq kindokindonosiq maeqnaqa kangal unja bei aqa ñam Roda a bosiq siran waqtqa osiq Pita aqa kakro qusiq tulanj areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiq olo urur ti warum miligiq gilsiq nanji minjrej, “Pita bjo agi tal meq di tigelejunu!” ¹⁵ Onaqa nanji na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulanj singilaosiq minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bjo aqa kakro quonum.” Onaqa nanji na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa laj angro kiyoy?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqqa kindokindoneqnaqa nanği kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulan prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa ban soqtonaqa nanği kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanği sainjrej. Osiqa minjrej, “Ninği gilsib Yesus aqa tamo unğasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nanği degsi minjrnsiqqa nanği uratnrnsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği nam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanği degsi unsibqa tulan ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Ninği tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa nanği tonto talq gilsib Pita qa namonab ugeinjrej. Ugeinjrnaca olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği nennjnabqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa ninği na nanği ñumib morenqab.” Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa niriñugetej. Deqa tamo unğasari qure aiyel dia soqneb qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qariñnrinmqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa niriñ koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qariñnrinabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa niriñ koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoq

dena Tair ti Saidon ti nanngi na inggi awaiyoqneb. Utru deqa nanngi Herot aqa n̄irin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanngo anjam di qusiqa gilsiq Herot minnej.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanngi koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanngi koroon-abqa Herot a nanngi anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanngo wala gaigai jigeqneb deqaji bei jigsiqu aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanngi anjam minjroqnej.

²² Minjreqnaqa tamo ungasari koroesoqneb qaji nanngi aqa anjam di quoqnsib tulan areboleboleinjrnaqa leleqnsib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lan angro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanngi Jerusalem dia nanngo wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanngi na Barnabas Sol wo giltjnreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanngi ti Kristen nanngo ambleq di soqneb. Nanngo ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di angro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanngi Tamo Koba a qa louoqnsib inggi ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanngi minjrej, “N̄ingi Barnabas Sol wo nanngi aiyel giltjnrsib qarinqnribqa nanngi gilsib wau e na enjrunum

qaji di ojqab.”³ Onaqa nanği ingi ti ya ti uratosib pailyosib nanço ayiel gateq di ban atsib qarijnjrnaq gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği ayiel qarijnjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobun bei gogetosib qobun na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği singa na walweloqnsib Juda nanço Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği ayiel daurnjrnsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unğasari nanği gisa gisañjroqnsiq endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”⁷⁻⁸ Rom nanço gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanği metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanço anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilato uge.”⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa anğro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisañ anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisañ kumbra yqajqa tulañ singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisañ anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa singila inoq ayimqa ni ñamdamu getejmimqa bati gargekoba yala serj unqasai.” Degsi

minjnaqa aqa namdamu ambruiyonaqa a sawa unqa kere-sai. Deqa a na tamo qudei nanngi metnjroqnsiqa endeksi minjroqnej, “Ninggi ijo ban ojsib e gam osorbiy.”¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa singila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanngi maroqneb qaji di poiyonaqa tulan prugosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanngi Pol dauryosib laqneb qaji nanngi a koba na Pafos qure uratosib qobuŋ na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nanngi uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanngi Perga qure uratosib singa na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanngi Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanngi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanngi na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, ningi gagoq bonub deqa tamo ungasari nanngo are singi-latetnjrqajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo ungasari nanngi kirionabqa endeksi minjrej, “O Israel ningi ti tamo ungasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ningi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanngi giltnjrnaqa nanngi Isip sawaq di tulan gargekobaonabqa Qotei a singila na nanngi joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanngi di agi Israel. ¹⁸ Nanngi gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanngo gulbe qoboyetnjroqnej. ¹⁹ Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrsiqa nanngo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanngi enjroqnej. Qotei a nanngi degnjroqnsiq bosu bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanngi

giltjnrsiqa gate kokba atsiqa siŋgila enjreqnaqa siŋgila dena naŋgi na Israel tamo uŋgasari naŋgi taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel naŋgi na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa ŋiri Sol giltonaqa a Israel naŋgo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa leŋ. A Israel naŋgo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej.

²² Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel naŋgo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa ŋiri Devit unonum, aqa kumbra tulaŋ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulaŋ arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnqas.’ ²³ O ijo was niŋgi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa leŋ naŋgoq dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqqa Israel naŋgi endegsi minjroqnej, ‘Niŋgi are bulyibqa e na niŋgi yansŋwai.’ ²⁵ Osiqa aqa wau kobotqa osiqa olo endegsi maroqnej, ‘Niŋgi e qa kiyersib mareqnub? E nami merŋgem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo laŋaj. Deqa e na Kristus kangalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma niŋgi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi quiy. Niŋgi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo uŋgasari Jerusalem di unub qaji naŋgo gate ti naŋgi na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Di kiyaaqa? Yesus a bole

Kristus di nanği poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam yori bati gaigai sisiyeqñub qaji di aqa damu dego nanği poinjrosai. Utru deqa nanği na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Nanngo kumbra dena nanği Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanği Yesus aqa une bei babtosai. Nanği a moiyoťqajqa utru saiqoji. Deqa nanği laña aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, ‘Yesus a une ti deqa ni a ñamburbasq di gaint.’ Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo nanngo banq di atnaqa nanği a qalnab moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği nami nengrenyeb qaji di Juda nanği keretosib yosib agi Yesus qalsib moiyoťeb. Moiyotosib ñamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqqa tamo nanği nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeb qaji nanngo ñamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa nanği unoqneb. Deqa bini nanği Yesus qa anjam saoqnsib laqñabqa Juda tamo unğasari kalil nanği queqñub.

³² ‘Nami Qotei na gago moma nanği anjam bole endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyit bosim tamo unğasari nanği elenqas.’ Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na niñgi merñgeqñum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanngo len agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nengrenyej, ‘Ni ijo anğro bole.

Bini e ni ñambabtmonum.’

Devit a lou namba 2q di anjam di nengrenyej. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, ‘E nami Devit boletem dego kere e niñgi boletñgwai. E bole merñgonum.’ ³⁵ Deqa niñgi quiy. Nami Devit a Qotei minjej, ‘Ni ino segi anğro bolequja ni

na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.’ Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nengrenyej. ³⁶ Ningi qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanği nami subq ateleñeb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ningi endegsi poingem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nuñgo une kobotetñgwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merñgeqnum. ³⁹ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nuñgo une kobotetñgwasai. A ningi tamo bole qa merñgwasai dego. Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateqnub qaji nanği segi Qotei na une kobotetñroqnsiq nanği tamo bole qa minjreqnu. ⁴⁰ Deqa ningi gegerere ñam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam nanği nami maroqneb qaji di aqa damu nuñgoq bo uge. Agi nanği endegsib maroqneb, ⁴¹ ‘O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nuñgo bati qa e na mañwa bei babbatqana ningi di unsib tulañ prugwab. Tamo bei na mañwa deqa saingwas di ningi bole qa marqasai. Deqa ningi padalougetqab.’” Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanği Qotei talq dena oqedonabqa tamo unğasari nanği na minjreb, “Yori bati bei ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.” ⁴³ Tamo unğasari nanği jaraiyeq nabqa nanço ambleq di Juda gargekoba nanği na Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanço miligiq aiyeb qaji nanği dego Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. Deqa nanği aiyel na nanço are singilateñroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi gegerere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanği Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Onaqa Juda nanği na nanği unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanği na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanği na Juda nanği siŋgila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ninği namoqna Juda nanği segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninği Juda segi namoqna merŋgeqnum. Merŋgeqnamqa ninği na gago anjam gotranıyeqnuv. Nunęo kumbra dena ninği nunęo segi jejamuq di une atoqnsib ninği ŋambile gaigai sqajqa gam urateqnuv. Deqa ninği quiy. Bini aqo aiyel ninği uratŋsimqa sawa bei bei qaji nanęoq giloqnsim Qotei aqa anjam nanği minjroqnqom. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarinqmitqa ni puloŋ bul sosim sawa bei bei qaji nanęoq giloqnqam. Giloqnsim laŋ utru qolqeq di tamo ungasari nanği ijo anjam minjroqnim e na nanği elenqai.’”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulaŋ areboleboleinjrnaqa Tamo Koba aqa anjam binıyoqneb. Deqa qure dia tamo ungasari Qotei na nami ŋambile gaigai sqajqa giltnjrej qaji nanği Yesus qa nanęo areqalo siŋgilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulaŋ kobaosıqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulaŋ minjin oqetnjrnaqa ura kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanęo are ugetetnjreb. Are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjrsib nanği aiyel qure dia sqajqa siŋgila na saidnjrsib winjrnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanği aiyel nanęo siŋga tumburum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanęo segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb.

⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo are miligiq aiyoqnsiqa nanngi singilatnjreqnaqa nanngi tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanngi Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanngi Aikoniam dia Juda nanngo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo ungasari nanngi koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanngo aiyel anjam dena tamo ungasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ² Onaqa Juda qudei nanngi Pol Barnabas wo nanngo anjam quqwa uratosib Grik qudei nanngo are ugetetnjrnabqa nanngi Yesus aqa tamo ungasari nanngi qa ugeosib misilinjroqneb. ³ Deqa nanngi aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo ungasari nanngi qa are boleiyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanngi aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanngi aiyel singila enjreqnaqa nanngi manjwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo ungasari gargekoba nanngi manjwa di unqonsib endegsi poinjroqnej, “Bole, nanngo aiyel anjam di Qotei aqa anjam.” ⁴ Onaqa qure dia tamo ungasari nanngi poelejosib qudei nanngi Juda nanngi daurnjrsib olo qudei nanngi Pol Barnabas wo nanngi daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nanngo gate nanngi ti endegsib are qaleb, “Iga na nanngi aiyel ugeugeinjrsim meniñ na ñumsim moiyojnjqom.”

⁶ Onaqa nanngo areqalo di Pol Barnabas wo nanngi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanngo qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb.

⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanġi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Listra qureq di tamo bei ai miligiq na sinġa qandamo ħambabej qaji a soqnej. A nami walwelosaioqnej. Aqa sinġa sinġila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minnej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigelokuqjatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi unsibqa naġgo segi Likonia anjam na lelejoqnsib maroqneb, “Niġi uniy. Gago qotei nanġi tamo bulyosib gagoq bonub.” ¹² Naġi degsib lelejoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanġi a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” ¹³ Qure polomq di naġgo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq ħam so na walatnjsiq Pol Barnabas wo nanġi aiyel atrainjrqa marsiq tamo unġasari gargekoba joqsiq nanġi koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanġi deqa qusibqa are tulaġ gulbeinjrnaqa naġgo segi gara bumbranjosib gurgur ti tamo unġasari naġgo ambleq aisib lelejosib minjreb, ¹⁵ “O tamo unġasari, niġi kiyaaqa kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, niġi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole niġi merġeqnum. Di kiyaaqa? Niġi are bulyosib gisaġ qotei kalil endi torei uratnjsib Qotei ħambile so qaji a qa nunġo areqalo sinġilatqajqa deqa. Qotei aġi a na laġ ti mandam ti yuwal ti iġi iġi kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanġi uratnjqnaqa nanġi naġgo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati

deqa Qotei a ningi qa uliosaiqnej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingojnej. A lanj goge na awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi uyoqnsib areboleboleingojnej.”¹⁸ Onaqa tamo ungasari nangi Pol Barnabas wo nangjo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ningi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nangi aiyel atrainjrqaqqa tulanj singilaeqnaq nangi na saidnjroqneq.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nangi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nangjo are ugetetnjrnabqa nangi tigelosib Pol meniḡ na qaleb. Osib a girinjosib gilsib qure qalaq di ateb. Nangi are qaleb, “A moiqo.”²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nangjo areqalo singilateb qaji nangi Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di ḡeiesonaq a kainyesonabqa tigelosiqqa olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiqqa ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nangi na Kristen nangi singilatnjreb

²¹ Nangi aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteqnaqqa tamo ungasari gargekoba nangi Yesus dauryoqneq. Onaqa bunuqna nangi aiyel olo puluosib qure kalil nangi nami laqneq qaji deq olo giloqneq. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneq.²² Nangi aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneq qaji nangi singilatnjroqnsib minjroqneq, “Ningi Yesus qa nunḡo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ningi gulbe gargekoba iteleḡqab di unḡum. Gulbe di nunḡoq boqniḡqqa Qotei a nunḡo Mandor Koba sosim ningi taqatḡgwas.”²³ Qure kalilq di nangi aiyel na Kristen gate ateleḡoqneq. Osib inḡi ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nangi qa pailyoqneq. Osib nangi joqnsib Tamo Koba

agi nami a qa nanngo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanngi olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanngi aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palon-toqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobuñ gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanngi dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanngi koroosib nanngi aiyel qa pailyosib qarinjrnab gileb. Qotei a nanngi aiyel qa are boleiyim nanngi aiyel singila na wauoqnqajqa deqa pailyeb. Ariya nanngi aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanngi koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanngo ban na yoqnej qaji deqa nanngi sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanngi dego gam waqtetnjreqnaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb.” ²⁸ Nanngi aiyel Antiok qureq di tamo un-gasari Yesus dauryoqneb qaji nanngi koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanngi Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanngi Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanngi endegsib minjreb, “Ninggi Moses aqa dal anjam dauryosib muluñ uniy. Yimqa Qotei a ningi elenqas. Ningi muluñ unqasai di Qotei a ningi elenqasai.” ² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanngi qusibqa tamo nanngi di njirinjnrsib nanngi ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanngi koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanngi qarinjrim Jerusalem aiqab.

Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanngo gate nanngi ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanngi degsib anjam keretosib nanngi qarijnrnab aiyeb. Nanngi aiyoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanngi dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanngi kalil quoqnsib tulan areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanngi aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ti Kristen kalil ti nanngo gate ti nanngi na minjreb, “Ninngi kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanngi tigelosib wau kalil Qotei a nanngo ban na yoqnej qaji deqa nanngi sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi qusibqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanngi gago miligiq aiqa osibqa nanngi mati mulun unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanngi degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ti Kristen gate nanngi ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqqa nanngi endegsi minjrej, “O ijo was kalil ninngi qalie, Qotei a nami nunngo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanngi quoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa giltbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanngo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji nanngi enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanngi dego elenqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenqansiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanngi elenosaieqnu. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub gam dena qujai Qotei na nanngo are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ninngi kiyayaqa tamo ungasari Yesus dauryeqnub qaji nanngi gulbe koba

enjqreqnub? Nunqo kumbra dena niŋgi Qotei aqa areqalo ugeteteqnu. Gulbe di nami gago moma naŋgi qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poiqeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji naŋgi qa ti are boleiyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenqnu.”

¹² Pita a naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi kalil aqa anjam di qusibqa naŋgi mequmesoqneb. Onaqa Barnabas Pol wo naŋgi kamba tigelosib Qotei na nami naŋgi aiyel siŋgilatnjreqnaqa naŋgi sawa bei bei qaji naŋgo ambleq di maŋwa gargekoba yoqneb deqa naŋgi sainjrnaq queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqa marej, “O ijo was, niŋgi e na anjam bei mernqit quiy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji naŋgo ambleq dena aqa segi tamo unqasari naŋgi elenqa osiq giltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgo anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nengrenyej, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa iŋgi iŋgi kalil ugeelenqeb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji naŋgi e itbqa maroqnsib ijoq boqnaq. E na naŋgi giltnjritqa naŋgi ijo segi tamo unqasari sqab.” ¹⁸ Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

¹⁹ “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mernqwai. Sawa bei bei qaji naŋgi are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnaq iga naŋgi gulbe bei enjqasai. ²⁰ Iga anjam truquyala segi nengrenyosim naŋgoq qarinyqom. Anjam agiende. ‘Niŋgi gisaŋ qotei atrainjro qaji iŋgi uyoqnaib. Niŋgi sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab morenqeb qaji di niŋgi uyoqnaib. Wagme lenq ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nengrenyosim sawa bei bei qaji naŋgoq qarinyqom. ²¹ Iga qalie, nami

koba Juda nanği Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nanği nanġo Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqñub.”

*Kristen nanği anjam nenġrenyosib
sawa bei bei qaji nanġoq qarinyeb*

²² Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unġasari kalil ti nanġo gate ti nanġo ambleq dena tamo aiyel giltñjreb. Tamo aiyel di qarinyñrib Pol Barnabas wo nanği daurnjrsib Antiok qureq gilqajqa deqa giltñjreb. Tamo aiyel giltñjreb qaji nanġo ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nanği Sailas wo. Nanği aiyel Kristen gate soqneb. ²³ Nanği qarinyñrqa osibqa anjam truquyala endegsib nenġrenyosib nanġo bañq di ateb,

“O was ninği kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenġrenyosim nunġoq qarinyonum. Ninği Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Ninği sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanği gago ambleq na tigelosib nunġoq gilsib nanġo segi areqalo na anjam bei merñgeb. Merñgsib anjam dena nunġo areqalo niñaqyetñgeb. Tamo nanği di iga na qarinyñrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltñjrsimqa nunġoq qarinyñronum. Nanġo ñam Judas Sailas wo. Iga na nanği ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanği ti nunġoq qarinyñronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanği gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam siñgila na ojsib waueqñub. Jeu tamo nanği na nanği aiyel ñumib moreñqajqa mareqñab nanği ulaosaieqñub. ²⁷ Deqa iga nanği aiyel Judas Sailas wo koba na nunġoq qarinyñronum. Judas Sailas wo nanği na gago anjam nenġrenyosim qaji endi ninği olo merñgib

quqwab. ²⁸ O was nin̄gi quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Nin̄gi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga nin̄gi gulbe koba engwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Nin̄gi gisaŋ qotei atrainjro qaji in̄gi uyoqnaib. Wagme leŋ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreŋeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Nin̄gi kumbra di segi dauryqab di nin̄gi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi anjam di nen̄grenjyeb.

³⁰ Nen̄grenjyosib tamo qolqe nan̄go ban̄q di atsib nan̄gi qarijnjrnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi koroinjrsibqa anjam nen̄grenjyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nan̄gi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nan̄go are siŋgilatetnjrnaqa nan̄gi tulaŋ areboleboleinjrej. ³² Judas Sailas wo nan̄gi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa nan̄gi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi minjrnab qunabqa anjam dena nan̄go are siŋgilatetnjrej. ³³⁻³⁴ Nan̄gi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi na minjreb, “O gago was aiyel nin̄gi olo aiyiy.” Degsib minjrsib qarijnjrnabqa nan̄gi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nan̄goq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nan̄gi Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam paltoqnsib tamo un̄gasari nan̄gi minjroqneb.

Pol Barnabas wo nan̄gi yirin̄kobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi unjrqom. Nan̄gi kiyersib unub kiyo di unjrqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a siŋgila na

Barnabas saidyoqnej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nanği ayel anjam titosib ħirinğkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobuğ na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqnabqa Yesus aqa tamo unğasari nanği na minjreb, “Tamo Koba a ninği qa are boleyeme.” Osib nanği ayel qarijnjnab gileb. ⁴¹ Nanği ayel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nanği itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib sinğilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqnsib Derbe qureq di bran-tej. Dena tigelosiq Listra qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda uña. A Yesus qa aqa areqalo sinğilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa muluğ waiyej. ⁴ Bati bei nanği ayel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanği qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanğogate nanği ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo unğasari Yesus qa nanğogate sinğilateb qaji nanği sinğilatnjroqnej. Bati gaigai tamo unğasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanğogate miligiq aiyeqnaq nanği tulağ kobaoqneb.

Pol a ɲeio bulosiqā Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanɲi qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanɲi Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnabqa Mondor Bole na nanɲi saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanɲi walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnabqa Yesus aqa Mondor na nanɲi olo saidnjrnaqa nanɲi Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanɲi Troas di sosibqa qolo Pol a ɲeio bulosiqā Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ɲeio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo unɲasari nanɲi Yesus aqa anjam bole minjroqnom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinɲilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobuɲ gogetosim Samotres nui tiɲyosim sumem. Sumsim nui di buɲyosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinɲa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanɲi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanɲo qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanɲo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanɲo pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aisim unɲasari qudei dia koroesonab nanɲi itnjrsimqa nanɲi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanɲo ambleq di unɲa bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanɲi na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoqa

are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanği Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo singilatonum ningi bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulanğ singilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanği tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kangal uña bei bosiqqa gamq di iga itgej. Uña di a mon-dor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanği minjroqnej. Minjreqnaqa nanği quoqnsib silali koba yeqnaq osi giloqnsiqqa aqa tamo kokba nanço banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa uña di a iga daurgoqnsiqqa tulanğ lelenoqnsiqqa maroqnej, “Tamo nanği di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanği anjam palontoqnsib Qotei a ningi padalo sawaq na elenqajqqa gam osorņeqnub.” ¹⁸ Bati gargekoba uña dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a uña deqa minjñ oqnaqa bulosiqqa mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni uña di uratosim ulanğ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena uña di uratosiq ulanğej.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa uña di aqa tamo kokba nanği silali oqajqqa gam saiinjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqqa Pol Sailas wo nanği ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanço ulatamuq di tigeltñjreb. Tigeltñjrsibqqa Rom gate nanği endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanği dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqnaq. Nanği aiyel Juda tamo. ²¹ Nanği aiyel kumbra osorgeqnaq qaji di iga Rom tamo na dauryqajqqa getento koba.” ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanği anjam di qusibqqa Pol Sailas wo nanço jejamuq di

une qametnjroqneb. Onaqa Rom gate nanği na nanği aiyel ojsib qaja tamo nanço banq di ateb. Atnabqa nanği na osib gara bumbranyetnjrsib bu toçoñ na kumbainjreb. ²³ Nanği kumbainjro gargəkobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanği aiyel şingila na tontnjrsim geregere taqatnjresoqne.” ²⁴ Degsib minjnabqa a nanği aiyel joqsıqa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq ñamtañ kobaquja na nanço şinga gitan-tetnjrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanği tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanği tonto talq di soqneb qaji nanği quoqneb. ²⁶ Bati qujai deqa mimiñ koba dosıqa şingila na tonto tal reñginjyonaqa siranme kalil waqeleñeb. Sil kokba kalil tamo nanği tontnjreb qaji di pamblonçeleñeb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosıqa ñam atej di siranme kalil waqeleñesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanği jaraiyonub.” Degsi are qalsıqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metnjrnaq wañal osi bonab warum suwañej. Onaqa a tulañ ulaugetosiq gindagındañosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanço şingaq di ñam quosiq ñeiej. Dena tigelosıqa nanği aiyel joqsıq oqedosıq nenemnjrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yıtqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo şingilatime. Yımqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti elenqas.” ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalte-qnabqa a quoqnej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel yu qosetnjrsıqa

tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanngi koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanngi aiyel joqsiqu aqa talq gilsib dia inngi anainjrej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanngi a ti tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nanngi are bulyosib Qotei qa nanngo areqalo sinjilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanngi na qaja tamo qudei nanngi qarinnjrnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanngi sumeb.” ³⁶ Onaqa a nanngo anjam di qusiqa Pol minjej, “Rom gate nanngi na qaja tamo qudei qarinnjronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanngi aiyel oqeq atim nanngi sumeb.’ Nanngi e degsib merbonub. Deqa ningi aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqa qaja tamo nanngi minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanngi na gago une bole babtosai. Nanngi aqo aiyel laŋa ojsib tamo ungasari nanngo ŋamdamuq di kumbaingosib tonto talq endi waigeb. Bini nanngi lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nanngi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanngi olo gilsib Rom gate nanngi Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanngi Rom tamo deqa. ³⁹ Deqa Rom gate nanngi Pol Sailas wo nanngo are latetnjrqqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanngi aiyel minjreb, “Ningiq sure endi uratosib sumiy.” ⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanngi aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanngi itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanngo are sinjilatetnjreb. Osib nanngi uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanġi na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanġi ti sumсіб Амфиполис qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumсіб Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanġo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiqqa yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo unġasari nanġi minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiqqa minjroqnej, “Yesus agi e ninġi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanġi anjam degsi minjreqnaqa tamo unġasari qudei nanġi aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanġo areqalo sinġilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanġi ti unġa kokba qudei ti nanġi dego Yesus qa nanġo areqalo sinġilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanġi Pol Sailas wo nanġi qa minjin oqetnrnaqa tamo uge qudei inġi qarinyo sawaq dena joqsib tamo unġasari kalil nanġo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanġi aiyel tal dia nerenjoqneb. Gilsib nanġi aiyel tamo unġasari nanġo ulatamuq di tigeltnrqa marsib nanġi aiyel qa nãamoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nanġi Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unġasari qudei dego ojelejosib girinjrnsib aisib qure deqa gate kokba nanġo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsib lelenjosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unġasari nanġo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqnuв. Agi nanġi gago qure endeq bonabqa Jeson na nanġi joqsiqu aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar

aqā dal anjam gotraṅyoqnsib mareqñub, ‘Mandor koba bei unu aqā ñam Yesus.’ Naṅgi aiyel degsib mareqñub.”
⁸ Juda naṅgi na anjam di Pol Sailas wo naṅgo jejamuq di qametnĵrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo uṅgasari gargekoba ti naṅgi qusibqa naṅgi aiyel qa minjĳ oqet-nĵrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba naṅgi na Yesus aqā tamo uṅgasari qudei Jeson a ti minjreb, “Naṅgo aiyel une di niṅgi na awaiyosib silali atibqa iga niṅgi uratĳgnam gilqab.” Onaqa naṅgi silali atnabqa gate kokba naṅgi na naṅgi uratnĵrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqā anjam maroqñeb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqā tamo uṅgasari Tesalonaika di soqñeb qaji naṅgi na Pol Sailas wo qar-iĳnĵrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda naṅgo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqā anjam palontosib minĵroqñeb. ¹¹ Juda tamo uṅgasari Beria di soqñeb qaji naṅgo kumbra tulaṅ boledamu. Tesalonaika di soqñeb qaji naṅgi bul sai. Naṅgi Qotei aqā anjam quqwajqa tulaṅ areboleboleinĵroqñej. Bati gaigai naṅgi Qotei aqā anjam neṅgrenq di so qaji di geregere peleiyoqñeb. Pol Sailas wo naṅgo anjam bole kiyo sai kiyo di naṅgi qalieqa marsib deqa naṅgo aiyel anjam ti Qotei aqā anjam neṅgrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqñeb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba naṅgi Yesus qa naṅgo areqalo siṅgilatoqñeb. Grik tamo uṅgasari kokba qudei dego Yesus qa naṅgo areqalo siṅgilatoqñeb.

¹³ Onaqa Juda naṅgi Tesalonaika di soqñeb qaji naṅgi Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqā anjam palontoqñej di qusibqa minjĳ oqetnĵrnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo uṅgasari naṅgo are ugetetnĵreb. ¹⁴ Degyonabqa Kristen naṅgi na Pol qarĳyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti

wo nanġi aiyosai. Nanġi Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanġi Pol suweiyeb qaji nanġi a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanġi Pol uratosib olo puluqa laqna bqa Pol na minjrej, “Ninġi oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanġi qa tariņesosiqa qure ambleq di walweloqnsiqa gisaŋ qotei nanġo sulum gargekoba unoqnsiqa are tulaŋ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanġo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda nanġi ti Grik nanġi Qotei qa louoqneb qaji nanġi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanġo koro sawaq di dego a bati gaigai tigelqnsiqa tamo uņgasari nanġi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanġo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanġi Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanġi qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanġi skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanġi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoŋ tamo kalil nanġi dego subq na tigelqab.” Pol a nanġi degsi minjroqnej deqa nanġi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laņa laņa mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqa?” Qudei nanġi maroqneb, “Pol a qure bei nanġo qotei qa mergeqnu kiyo?” ¹⁹ Nanġi degsib maroqnsib Pol osib nanġo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanġo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati gaigai Atens nanġi ti tamo uņgasari sawa bei beiq na Atens

beleñeb qaji nanği ti korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanġo koro sawa ambleq di tigelosiqa minjrej, “O Atens tamo unġasari, e unonum, niñgi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nunġo qure ambleq di walweloqnsimqa nunġo louqajqa ingi ingi kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenġrenyonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo unġasari niñgi ijo anjam endi quiy. E Qotei niñgi qaliesai qaji di ubtosiy mernġwai. A Qotei bole. Niñgi a qa qaliesai. Niñgi a qa laña loueqnub.

²⁴ “Qotei di a lañ ti mandam ti ingi ingi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lañ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim ingi bei yqa keresai. A ingi bei qa truquosaieqnu. A segi ingi ingi kalil nanġo utru. A segi na iga nambile egeqnu. Ingi ingi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nanği paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unġasari nanġo segi segi sqajqa bati atelenej. Nanġo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyaaq? Tamo unġasari nanği a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo unġasari niñgi quiy. Qotei a isaq di sosai. A nunġo jojomq di unu. ²⁸ A segi na iga nambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nunġo segi powo tamo qudei nanği nami deqa are qalsib endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa anġro.’ ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anġro. Deqa niñgi quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanği gol na silva na meniñ na ti sulum gereiyeqnu. Nanġo segi bañ na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnu. Qotei a sulum deqaji bul unu niñgi edegaib.

³⁰ “Nami tamo ungasari nanngi nanari soqneb. Nanngi Qotei qaliesai. Deqa nanngi gisanj qotei nanngo sulum gere-injroqnsib biñinjroqneb. Bati di Qotei a nanngo kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa nanngi kambatnjrosaioqnej. Ariya bini Qotei na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi endegsi minjreqnu, ‘Ninggi are buliyi.’
³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo ungasari kalil nanngo une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Njiri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nanngo une qa peginjrqas. Tamo ungasari nanngi degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej.”

³² Onaqa tamo ungasari nanngi subq na tigelu qa anjam di qusibqa nanngi qudei Pol kikiyeb. Ariya nanngi qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom.”
³³ Onaqa Pol a nanngi uratnjrsiqa gilej. ³⁴ Tamo qudei nanngi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanngo areqalo sinjilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Unja bei aqa ñam Damaris. Tamo ungasari qudei dego nanngi Yesus qa nanngo areqalo sinjilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa walwelosiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauñ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanngo mandor koba Klodius a marej, “Juda nanngi Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab.” Deqa nanngi aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanngi itnjrej. ³ Pol a nanngi ti silali wau qujai. Deqa nanngi koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanngo silali wau di nanngi gara na

tal gereiyoqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nanngi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanngo are qametnrimqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanngi Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanngi koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa nanngi singila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁶ Degsi minjreqnaqa nanngi aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumbum butuyosiqa minjrej, “Ninggi padalqab di nunngo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ninggi uratngsiy tamo Juda sai nanngoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnej.” ⁷ Pol na Juda nanngi degsi minjrnsiqa nanngo Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanngo Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanngi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanngo areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nanngi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanngo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiqa Tamo Koba Yesus unnaqa minnej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosisqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanġo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanġi Pol qa minjġi oqetnġrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigeltēb. ¹³ Tigeltosib Galio minjēb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotraŋyoqnsiqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqa Juda nanġi minjrej, “O Juda tamo uŋgasari niŋgi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moiymimqa kiyo niŋgi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nuŋgo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya niŋgi nuŋgo segi dal anjam qa ti nuŋgo segi moma nanġo ñam qa ti maronub deqa e nuŋgo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Niŋgi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqa Juda nanġi degsi minjrsiqa nanġi winjrej. Onaqa Juda nanġi nanġo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougetēb. Qaleqnab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosai bulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargēkoba yala Korin di soqnej. Sosiqa Yesus aqa tamo uŋgasari nanġi uratnġrsiqa Prisila Akwila wo nanġi joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobuŋ gogetēb. Nanġi qobuŋ gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanġo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banġa ti me juŋgum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banġa ti me juŋgum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanġi Senkria qureq di qobuŋ gogetosib aisib Efesus qureq di tiryēb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq nanġi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanġi Pol aqa anjam qusib minjēb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanġi saidnġrsiqa aiqa osiqa

minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nungoq olo bqai.” Degsi minjrsiqa a qobuñ gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanği Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiq qobuñ uratosiq singa na walwelosı aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiq Yesus aqa tamo unğasari nanği itnjrsiq koba na soqneb. Osiqa nanği olo uratnjrsiq walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiq nanğo qure kalilq di brantoqnsiq tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koroinjroqnsiq Qotei aqa anjam na sinğilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulañ qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nango Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanği aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo unğasari Efesus qureq di soqneb qaji nanği na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenjyosib Apolos yonab a na osi gilsiq Yesus aqa tamo unğasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanği enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ninği quiy. Apolos a nungoq bqo. Deqa ninği a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a

na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nanngi singilatnjroqnej. Qotei a nami nanngi elenqa marsiq deqa nanngi qa are boleiyej. Gam dena nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nanngo njamdamuq di Juda nango anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nenjrenq di so qaji dena nanngi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nanngo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanngi sonab itnjrsiqa endegsi nenemnjrej, “Ninggi Yesus qa nunngo areqalo singilatosib bati deqa ningi Mondor Bole eb e?” Onaqa nanngi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaioqnem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ninggi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nanngi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, ‘Ninggi are bulyibqa e na yansngwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Ninggi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nunngo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nanngi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanngo gateq di aqa ban atnaqa Mondor Bole nanngoq aisiq menj bulyetnjrnaqa bati qujai deqa nanngi qure utru segi segi nanngo anjam marelenjoqneb. Osib nanngi Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanngi Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanngi geregere poinjrqaqqa deqa Pol a singila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanngi Pol aqa anjam di qusibqa nanngi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo ungasari nanngi endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanngi uratnjrsiqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanngi Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa njiri 7 nanngi mondor uge nanngi winjrqaqqa wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa ban na manjwa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nanngo gara ñenngi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanngo jejamuq di ateqnab nanngo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanngo jejamuq di dego gara ñenngi ateqnab mondor uge nanngi jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanngi dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanngi winjrib jaraiqajqa wauoqneb. Nanngi silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanngi qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ularj.” ¹⁴ Juda nanngo atra tamo koba Skeva aqa njiri 7 nanngi kumbra di degyeb. ¹⁵ Degyonabqa mondor uge na nanngi kamba

minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninji tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a sinjila na prugosiq nango qawarq di awoosiq nanji ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nango gara bumbranjetnjrnaqa nanji tal uratosib yosi jaraiyeb. ¹⁷ Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanji kumbra deqa qusibqa ulaugeteb. Osib nanji Tamo Koba Yesus aqa ñam tulañ soqtoqneb. ¹⁸ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanji Yesus qa nango areqalo sinjilatoqneb. Deqa nanji boqnsib nango kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nango ñamdamuq di ubtoqneb. ¹⁹ Tamo ungasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanji dego boqnsib nango quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo ungasari nango ulatamuq di koiteleñoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanji kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanji quoqneb.

Efesus nanji Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneb

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq ko-boonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” ²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanji qarijnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanji aiyel namoqna qarijnjrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanji ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa ñirin kobaoqneb.

²⁴ Nango ñirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam

Demitrius a silva oqnsiq dena inġi inġi gereiyoqnej. A na gisaġ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyoqnej. Gereiyeqnaqa tamo uŋgasari naŋgi awaiyeqnaqba tamo qudei a koba na wauo qaji naŋgi a ti dena silali koba oqneb. ²⁵ Bati bei Demitrius a na aqa wau qujai naŋgi ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji naŋgi ti koroinjrasiqa endegsi minjrej, “Ninġi quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo uŋgasari gargekoba naŋgo are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo naŋgi baġ na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisaġ qotei.’ Yeqnaqa naŋgi aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnu. Pol aqa kumbra di ninġi uneqnu. Aqa anjam dego ninġi queqnu. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqnsiqa dia dego a kumbra di yeqnu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo uŋgasari kalil naŋgi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ninġi qalie, Esia sawaq endi tamo uŋgasari naŋgi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqnu. Sawa sawa kalilq di dego tamo uŋgasari naŋgi Artemis aqa ñam soqteqnu. Pol aqa anjam mareqnu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo naŋgi anjam di qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulaġ murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” ²⁹ Naŋgi degsib murqumyeqnaqba tamo uŋgasari kalil Efesus di soqneb qaji naŋgi qusibqa naŋgi dego murqumyoqneb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo naŋgi ojob. Ojsib naŋgi aiyel giriġn-jrsib qure deqa gate kokba naŋgo ulatamuq di tigeltjrqba

marsib gurgurosib koro sawaq joqsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nanjo are latetnrqa marsiqa nanjo ambleq aiqa laqnaqa tamo ungasari Yesus dauryeb qaji nanji na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqneb qaji nanji Pol qalieeb deqa nanji dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo ungasari tulan gargekoba nanji koro sawaq di koroosib murqumyoqneb. Utru kiye qa nanji bosib koroeb di nanji qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laja laja murqumyoqneb. ³³ Onaqa Juda qudei nanji na tamo ungasari nanjo are latetnrqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo ungasari nanji a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?” Onaqa Aleksander a tamo ungasari nanji anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanji kiriqa osiq aqa ban soqtej. ³⁴ Ban soqtonaqa nanji kiriosai. Nanji poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanji kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nanji anjam qujai di tulan wainjoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanjo gate bei a kamba tamo ungasari nanji anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanji kiriqa osiq aqa ban soqtonaqa nanji kirielejonaqna minjrej, “O Efesus tamo ungasari ningi quiy. Efesus endia ningi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqneb. Artemis aqa sulum nami lan goge na ulojosiq mandamq aiyej qaji di dego ningi na taqateqneb. Tamo ungasari kalil nanji di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranjyqa keresai. O ijo was, ningi grotosib une bei yaib deqa ningi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanji une saiqoji. Ningi na nanji laja joqsib bonub. Nanji gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanji gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa

Demitrius aqa wau qujai nanği ti tamo qudei qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nanžo ulatamuq di tigeltnjrsib anjam marqab. ³⁹ Ningi dego tamo qudei qa anjam bei soqnimqa bati atibqa Rom gate kokba nanği koroosib nunžo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laņa ħiriņ tigeltonum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanği bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo unğasari nanği anjam degsi minjrsiqa nanği winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo unğasari nanžo murqumyo koboonaqa Pol na Kristen nanği metnjrnaqa aqa areq di koroonaqqa nanği singilatnjrej. Osiqa nanği uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanği itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanği singilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanžo sawaq di brantej. ³ Brantosiq sawa dia bai qalub sosisqa dena qobuņ na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqta mareqnaq qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy siņa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiquai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanği joqsqa koba na oqeb. Tamo di nanžo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa ħiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanği di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariņoqneb. ⁶ Onaqa Juda nanžo bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobuņ bei gogetosim qobuņ na aisim bati 5

koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneβ qaji nanği itnjrsimqa bati 7 nanği koba na soqnem.

Yutikus a uloḡosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanği yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas.

⁸ Nanği koroesonabqa warum goge dia waḡal gargekoba pumblonjoqneβ. ⁹ Anḡro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadanḡ gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulanḡ olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena uloḡosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteβ a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa anḡro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ḡambile ej. Deqa Pol na tamo unḡasari kalil nanği minjrej, “Niḡḡi are gulbeḡḡaiq. A ḡambile unu.”

¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsiq dia bem ḡiḡḡenḡyonaqa nanği uyeβ. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanği minjreḡnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanği uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was niḡḡi quiy. E aiyeqnum. Deqa niḡḡi bole soqniy.”

¹² Anḡro wala di a ḡambile soqnej deqa aqa was nanği tulanḡ areboleboleinḡnaqa a osib nanḡo talq gileβ.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobunḡ bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Niḡḡi namooiy. E bunuqna siḡḡa na walwelosiy aisiy Asos qureq di niḡḡi itḡḡwai. Osiy dena niḡḡi koba na qobunḡ gogetosim aiqom.” Pol a iga

degsi mergej deqa iga namo qobuŋ na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariŋoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaqa iga koba na qobuŋ gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuŋ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim ɲereɲem. Olo nebeonaqa iga qobuŋ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim ɲeiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanjo iŋgi meli bunuj otero bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanjo Kristen gate nanji anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanji qariŋɲrnaqa nanji siŋga na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanji endegsi minjreb, “Niŋgi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na niŋgi anjam bei mernɲwas.” Onaqa Kristen gate nanji tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanji anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate niŋgi quiy. E Esia sawaq di branto ɲasiti e nuŋgoq bosim niŋgi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam niŋgi merngoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di niŋgi qalie. E niŋgi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanji na e lubsib moiyoqbqa mareqnab dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Niŋgi qalie, e bati gaigai nuŋgo koro sawaq di, nuŋgo segi segi talq di are siŋgilatetɲwajqa anjam merngoqnem. E anjam deqaji niŋgi mernɲwajqa uratosioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanji siŋgila na endegsi minjroqnem, ‘Niŋgi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilatiy.’ E

degsi minjroqnem. ²² Deqa ningi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, 'Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.' Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ "Di unqum. E ijo segi jexamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E siŋgila na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nangi minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unqasari nangi qa are boleiyeqnu.

²⁵ "Deqa ningi quiy. E nami nunqo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, 'Qotei na aqa segi tamo unqasari nangi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas.' Ariya bini e qalieonum, e ningi uratŋgitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nunqo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ningi merngekitem. E wau di uratosaiqnem. Deqa tamo bei a nunqo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ningi nunqo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo unqasari nangi dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo unqasari nangi di kaja du du bul. Qotei na aqa ŋiri Yesus Kristus aqa lej aiyej qaji dena nangi awainjrej. Deqa ningi nango gate bole sosibqa nangi geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ningi ergej. ²⁹ E qalie, e ningi uratŋgitqa gisaŋ anjam maro tamo qudei nangi nunqo ambleq aisib Qotei aqa tamo unqasari nangi ugeugein-jroqnaqab. Baun juwan na kaja nangi ugeugein-jreknub dego kere. ³⁰ Nunqo ambleq dena dego tamo qudei nangi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisaŋ anjam maroqnaqab. Nangi degyqab. Di kiyayaqa? Tamo unqasari Yesus dauryeqnub qaji nangi qusibqa Qotei aqa

anjam bole ulontosib olo gisanj tamo nanji di daurnjrqa-jqa deqa. ³¹ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi merngoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyej anjam di ningi singila na ojesoqnbqa anjam dena ningi singilatngwas. Amqa inji bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanji enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei njilyosaiqnem. ³⁴ Ningi qalie, e inji bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo inji awaiyoqnem. Osim tamo nanji e koba na soqnem qaji nanji dego inji anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nanji aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei inji yqas di tamo inji oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena inji yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanji anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiq nanji koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanji akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanji are tulan gulbeinjrej. Onaqa nanji na iga suweigonab iga alile aisim nanji uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobuŋ na Jerusalem aiyoqnej

¹ Iga qobuŋ na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobuŋ bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobuŋ di gogetosim aiyem. ³ Iga qobuŋ na aisim Saiprus nui jojomyosim baŋ qonaŋq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi na iŋgi iŋgi kalil waŋgarosib mandamq di ateleŋeb. ⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi itnjrsimqa bati 7 naŋgi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiq naŋgi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol waiŋyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobuŋ gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil naŋgo uŋa ti angro ti naŋgi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na siŋga pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga naŋgi baŋ ojsimqa minjrem, “Ninŋi bole soqniy.” Onaqa naŋgi na iga mergeb, “Ninŋi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobuŋ gogetonamqa naŋgi olo puluosib naŋgo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjeŋ

⁷ Ariya iga qobuŋ na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi itnjrsimqa bati qujai naŋgi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 naŋgi iŋgi jeiyo wau enjreb

deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa angro sebinj qolqe nanği a ombla soqneb. Nanği Qotei aqa medabu o qaji uña.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiq Pol aqa alalag yaiyosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi banj ti singa ti alalag dena qosej. Osiq mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanği na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti banj ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanngo banj di atibqa nanği na a ugeugeiyqab.’ ”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nanği iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.” ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninği kiyaya akamoqnsib are gulbetetbeqnub? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unğum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaca iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inği inği kalil gereiyosim tigelosim aiyem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na iga suweigosis koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanği na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanği na iga nugsibqa tulanj areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanği Jems koba na koroesonabqa Pol a nanği kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei beiq di tamo unğasari nanğo ambleq di yoqnej qaji deqa nanği sainjrej.

Kristen gate nanği na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanği Yesus qa nanğo areqalo singilateqñub. Nanği Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqñub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanği endegsib minjreqñub, ‘Pol na Juda tamo unğasari sawa bei beiq di unub qaji nanği Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqñu. Osiqa nanği endegsi minjreqñu, “Nunğo anğro nanği mulun breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami nınği dauryqa merņgej qaji di uratiy.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanği degsib minjreqñub. ²² Juda nanği quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanği nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanğo gate banğa ti me jungum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanği joqsım atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanği na Qotei atraiyosib nanğo gate banğa ti me jungum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanği ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanği a qa mareqñub qaji di bolesai.’ ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nenğrenyosim sawa bei bei qaji nanğoq qarinyem. Nanği di Yesus qa nanğo areqalo singilateb qaji. Iga anjam

endegsim qarinyem, ‘Ningi gisan qotei atrainjro qaji ingi bei uyoqnaib. Wagme leñ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreñeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nengrenyosim nanngoq qarinyem.”²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanği di joqsiqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanği minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanği atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleñeb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib leleñoqnsib tamo unğasari kalil nanço areqalo ugetetnjrqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo unğasari, ningi kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misiliñ anjam mareqnaqa tamo unğasari kalil nanği queqnub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqoqnsiqa koba na atra tal miligiq gileqnub. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.”²⁹ Nanği degsib mareb. Di kiyaaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla Jerusalem dia laqnaabqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo unğasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanği anjam di qusibqa minjin oqetnjrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojob. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleñeb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanği Pol moiyoqqa marsibqa bañ na qaloqneb. Qaleqnaabqa Rom qaja tamo nanço gate koba a

anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanği minjij ani oqetnjreqnu.” ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanço gate nanği ti joqsiqa gurgurosib tamo ungasari nanço ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a bosiqqa Pol ojsiqqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanço gate koba a na tamo ungasari kalil nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye yqo deqa ninği a qaloqnab?” ³⁴ A nanği degsi nenemnjrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Nanği degsib marelenjoqnsib ariya nanği Pol aqa une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanço gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osib nanço neio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanço neio tal jojomyeqnabqa tamo ungasari kalil nanği minjij ani oqetnjrnaqa nanği daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, “Ninği na Pol qalsib moiyyotiy.” Nanği degsib maroqneb deqa qaja tamo nanği na Pol soqtosib nanço qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiqqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanği Pol osi giloqnsib nanço neio tal gogeq di atqa laq nabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanço gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa minjej, “Ni Grik anjam qalie e? ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹ Onaqa Pol na minjej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰ Onaqa

qaja tamo nanngo gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nanngi kiri kirionabqa Hibiru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy.” ² Pol a Hibiru anjam na nanngi degsi minjrnaqa nanngi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nanngi na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanngo dal anjam geregere plaltosiq os-orboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulanj singilaoqnem. Agi bini ningi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaeqneb dego kere. ⁴ E na tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanngi moiyojnjqra maroqnsim nanngi tulanj ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjroqnm. ⁵ Ningi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanngi nenemnjribqa ijo kumbra deqa ningi saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nenngrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanngi enjrqai. Enjritqa nanngi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb qaji nanngi ojelerjosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walwelosi gilsim Damaskus jomyeqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aisiq ijo ulatamuq di tulanj rianonaqa e ulonjosim mandamq di nejem. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?’ ⁸ Onaqa e na

kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nanği dego puloŋ di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanği poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’ ¹¹ Puloŋ di tulaŋ rianjosiq ŋam qamotbonaqa e ŋam ambruibonaqa ŋam atqa keresai. Deqa tamo nanği e ombla soqneb qaji nanği ijo baŋ ojsib e babaŋbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo unğasari kalil Damaskus di soqneb qaji nanği a qa maroqneb, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananaias na e itbosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino ŋamdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo ŋamdamu poibonaqa e olo ŋam atsim Ananaias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananaias na olo merbej, ‘Gago moma naŋgo Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tiŋtiŋ yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo unğasari kalil nanği sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tariŋaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananaias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanğoq gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ŋeio bulosim Yesus unem. Yesus

unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda nanği ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nanği qalie, nami e nanço Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo unğasari ni qa nanço areqalo şingilatoqneb qaji nanği ojelerjoqnsim toqoş na ņumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nanği ino wau tamo Stiven meniş na qaleq nabqa e jojom di tigelosim tamo nanği a qaloqneb qaji nanço gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Niği keretosib Stiven qalonub moiço.” Ijo kumbra di Juda nanği qalie.’²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarişmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanği ijo anjam minjroqnqam.’”

Pol a na qaja tamo nanği minjrej, “E Rom tamo”

²² Pol a tamo unğasari nanği anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nançoq gilqa marnaqa anjam qujai di nanği qusib minjiş ani oqetnjrnaqa tulaş lelerjoqnsib maroqneb, “Pol a qalib moişem. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq.”²³ Nanği degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanço gara jugo piqteleşosib nanço baş na wi ramboiyoqnsib breiyeq nab goge oqoqnej.²⁴ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrej, “Niği Pol osib nunço ņeio tal miligiq di bu toqoş na kumbaişiyi. Kumbaişiyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo unğasari nanği murqumyoqnsib a qalib moişajqa mareq nub di a na gegerere merbimqa e quqwai.”²⁵ Onaqa qaja tamo nanği Pol sil na tontosib kumbaişyqa laq nabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom tamo. Deqa niği ijo une mati qaliosaişosib e laşja kumbaişqab di kumbra bole kiyo?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanngo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?” ²⁷ Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom tamo.” ²⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanngo gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanngi na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanngi Rom qaji deqa e Rom tamo tinjij.” ²⁹ Onaqa qaja tamo nanngi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanngo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyaaqa? A na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanngi anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanngi na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nanngo gate koba a qalieqa marsiqa Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanngi metnrnaq bosib koroonaqqa Pol osiqa nanngo ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanngi koqnjrnsiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiy. E nami Qotei aqa namgalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.” ² Onaqa atra tamo gate aqa nam Ananaias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanngi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi minjrej, “Ningij Pol aqa medabuq di qaliy.” ³ Onaqa Pol na Ananaias minjej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni namtan babanq di nam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam

gotranjosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?” ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ninği nunço gate koba a anjam uge minjaib.’”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nanço ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ninği quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreño qaji nanği mondoñ olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulañ singilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nunço ñamdamuq di tigtelbonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib ñirinçobaeb. ⁸ Di kiyaqa? Sadyusi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lañ ançro saiçoji. Mondor dego saiçoji.” Ariya Farisi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği subq na tigelqab. Lañ ançro unub. Mondor nanği dego unub.” ⁹ Deqa nanği kalil poelenosib ñirinçobaosib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nanço dal anjam qalie tamo qudei nanği tigelosib singila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiçoji. Mondor bei na kiyo lañ ançro bei na kiyo anjam minjçoqa a degsi março.” ¹⁰ Nanği degsib marnabqa qoto anjam tulañ kobaej. Onaqa qaja tamo nanço gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanği Pol aqa jejamu tulañ ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanği metnrnaqa bosib Juda nanço bañq dena Pol yainrsib nanço ñeio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaqa Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam singila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnqam.”

Juda tamo qudei nanngi Pol qalsib moiyo tqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanngi ko-roosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyo tqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyo tosisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyo tosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.” ¹³ Juda tamo 40 nanngi anjam degsib qoseb. ¹⁴ Osib Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyo tqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyo tosisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyo tosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa ningi ti Juda tamo kokba kalil nanngi ti endegyiy. Ningi na qaja tamo nanngo gate koba a minjiy, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ningi na qaja tamo nanngo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunngoq di brantosaisoqnimqa gamq di iga Pol qalsim moiyo tqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa njiri a nanngo anjam di qusiq tigeloqujatosiq qaja tamo nanngo nejio talq gilsiq anjam di Pol minjej. ¹⁷ Minjnaq qusiq qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni angro wala endi osim nunngo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena angro wala di osiq aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej, “Tonto tamo Pol a na e

merbqo, ‘Ni angro wala endi osi aiye.’ Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a na angro wala di ban titosiq a kiñala sasalosiq a nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minjej, “Juda tamo kokba nanji anjam bei kereteb. Nanji na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanji ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanjo anjam di quetnjraim. Tamo 40 nanji anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.’ Nanji anjam degsib qosonub. Deqa bini nanji gamq di tariñeqnub. Ni na Pol osi aiyuqnmqa gamq di nanji Pol qalsib moiyoqab.” ²² Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a angro wala aqa anjam di qusiq a minjej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanji na Pol qarinyonabqa Rom nanjo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanji metnjrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Ningi na qaja tamo 200 singa na walwelo qaji nanji ti qaja tamo 200 an osi laqnub qaji nanji ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanji ti minjribqa nanji bini qolo sej bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ningi na endegsib minjriy, ‘Nunjo walwelqajqa ingi ingi gereiyosib soqniy.’” ²⁴ Osiqa olo nanji aiyel minjrej, “Ningi Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqa ningi na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa talq di brantiy.” Qaja tamo nanjo gate koba a na nanji aiyel degsi minjrej. ²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nenjrenyej,

²⁶ “O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanngo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nengrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye. ²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanngi na a ojsib moiyyotqa laqnabqa e ijo qaja tamo nanngi ti aisim Juda nanngo banq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanngo banq dena yainjrem. ²⁸ Nanngi Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqneb di e qalieqa osimqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelttem. ²⁹ Tigeltonamqa nanngi anjam gargekoba mareleneq nabqa e qusimqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanngi nanngo segi dal anjam qa maroqnsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. Nanngi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a laja moiyyotqa keresai. Tonto talq di laja waiyyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanngi Pol qalsib moiyyotqajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanngi Pol aqa jejamuq di une qameteq nub qaji nanngi endegsi minjr qai, ‘Ninggi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.’”

³¹ Qaja tamo nanngo gate koba a anjam degsi nengrenyey. Onaqa aqa qaja tamo nanngi aqa medabu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb. ³² Nebeonaqa qaja tamo singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo anj osi laqneb qaji nanngi ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanngo ñeio talq di soqneb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanngi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqa nanngo gate koba aqa anjam nengrenyey qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigeltteb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemyey, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minjeñ, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi

minjnaqa Feliks na olo minjej, “Tamo nanği ino jejamuq di une qameqñub qaji nanği babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqneb.

24

Juda nanği Pol aqa jejamuq di une qametoqneb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananaias a ti Juda gate qudei ti nanžo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb.

² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiqqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqñum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaigoqñsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqñum. ³ Deqa iga ni qa tulañ areboleboleiqeñnaqa ino ñam soqteqñum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqñum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqñsiqa Juda tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanžo ambleq di qoto tigelteqñu. Osiqa nanği pupoinjroqñsiqa minjreñu, ‘Ninği gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqñu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqñamqa qaja tamo nanžo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqqa gago banq dena Pol singila na yaigej.

⁸ Yaigosiqqa mergej, ‘Ninği Pol qa anjam bei soqñimqa gilsib Rom nanžo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqñum qaji di bole kiyo sai

kiyo di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanği tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiq Feliks minjej, “E qalieonum, ni wasau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanği nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltosaioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanği e nubosai. E atra talq di, Juda nanžo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesai. Nanği ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanği endegsib mareqñub, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo unğasari nanği poelejeqñub.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqñsimqa gago moma nanžo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanžo anjam kalil nami nenğrenyoqñeb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondorj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanği olo subq na tigelt-njrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqñsim subq na tigelu bati qa tariñoqñsim unum. Juda nanği dego degyeqñub. ¹⁶ E subq na tigelu bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di, tamo unğasari kalil nanžo ñamgalaq di kumbra bole bole yoqñsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

¹⁷ “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqnsim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanji mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanji na e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltosai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanji na e ojob. Deqa tamo nanji di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Nanji bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejunub qaji nanji nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanji na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanjo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil morejo qaji nanji mondorj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ninji na e tigeltbonub.’” Pol a Feliks degsi minjej.

²² Feliks a nami tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanjo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanji endegsi minjrej, “Nunjo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bamqa ninji olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanji a unqa bosib inji inji qa aqaryaiyqa maroqnibqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa njanj Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda unja. Pol a bosiqqa tamo nanji Kristus

Yesus qa nanngo areqalo sinqilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tintinj dauryqajqa ti tamo nanngo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondon tamo nanngo une qa peginjrqaqqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqa ulaosiq Pol minnej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaiqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Judia nanngo are boletetnrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiq Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Judia tamo kokba ti nanngi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanngi Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanngi degsib Festus minjeb. Di kiyaga? Nanngi nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanngi Pol osi boqnbqqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.” ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltjrib nanngi e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanngi

ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosisqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanği a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiq aqa qaja tamo nanği minjrej, “Ningi Pol osi boiy.” Minjrnaqa nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelejoqneb. Nanžo anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjosaioqnem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaioqnem. E Rom nanžo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaioqnem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanžo are boletet-njrqaqja deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰ Onaqa Pol na minjej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanği qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unğum e moiqai. Ariya une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqnub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laņa osim nanžo banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.” ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiq Rom tamo kokba qudei nanği koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiq Pol minjej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarijnmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanjo mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanjo banq di atimqa nanji na qalib moiye.’ ¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nanjo banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nanji tamo bei qa anjam soqnimqa nanji mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nanji degsi minjrnamqa nanji e daurbosib Sisaria beb. E tariñosai. Nebeonaqa nanji koroeson-abqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nanji minjrnamqa nanji Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltib. ¹⁸ Onaqa Juda nanji tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qameleñoqneb. E nami are qalem, nanji une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanji degyosai. ¹⁹ Nanji nanjo segi louqa kumbra qa ñiriñoqnsib Pol ombra anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo ñambile unu. Aqa ñam Yesus.’ ²⁰ Onaqa e nanjo anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ ²¹ E degsi Pol nenemyonamqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanji minjrem, ‘Niñgi Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar

acaq gilqas.’ ” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanjo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanji dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanji minjrnaqa nanji Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltib. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ningi koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanji murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiymem. A olo mandamq endi saiq.’ Nanji bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laña moiyoqta keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarijnmitqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nengrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laña qarinyqai di Sisar a njirinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım nıngı kalil qusib merbibqa une deqa nengrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnimqa e laña qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa bañ soqtosıqa endegsi marej, ² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanji ijo

jejamuq di qameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqnum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanği e qa qalie unub. E anğro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem. ⁵ Nanği nami koba ijo kumbra qaliesoqñeb. Nanği ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanği qalie, e anğro wala qa Farisi nanğo ambleq di sosimqa nanğo kumbra dauryoqñem. Farisi nanğo kumbra di siñgila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tularñ bunyejunu. ⁶ Bini e inği bole bole Qotei a nami gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanği di agi Jekop aqa anğro 12 nanğo moma. Nanği e ti koba na inği bole bole di oqajqa tariñoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqñum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanği ijo jejamuq di une qametbeqñub. ⁸ Kiyaya ninği qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nanği olo subq na tigeltñjrqsai?’

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqñsim jeutosim laqñem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nanği na e odbeqñabqa e Qotei aqa tamo unğasari nanği ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nanği koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nanği ñumsib moiyoñjriy.’ ¹¹ E bati gargekoba Juda nanğo Qotei tal kalil miligiq giloqñsimqa dia Yesus aqa tamo unğasari nanği ojelenoqñsim ugeugeinjroqñem. E endegsi are qaloqñem, ‘E nanği jaqatiñ koba enjritqa nanği ulaosib Yesus qor-eiyosib aqa ñam misilinyqab.’ Degsi are qaloqñsim nanği ugeugeinjroqñem. E nanği qa minjiñ ani oqetbeqñaqa nanği daurnjroqñsimqa qure isa isaq giloqñsim dia nanği

itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ “O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanji na e qarinjbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na ijoq ainaq unem. A tulanj rianjosiqqa tamo e koba na walweloqnem qaji nanji ti iga suwantgej. Aqa rianj di seņ ti keresai. Rianj dena seņ aqa rianj tulanj bunyej. ¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululoņosim mandamq di űereņem. E űeiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’ ¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarinjmitqa ni Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti nanngoq giloqnqam. Deqa ni nanji qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nanji ni moiyoqmqsai. ¹⁸ Ni nanngoq giloqnsim ijo anjam minjroqnmqqa nanji e qa poinjroqnm ambru uratosib suwanjoq boqnqab. Ni na nanji are bulyetnjroqnmqqa nanji Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanngo une kalil kobotetnjritqa injgi bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanji oqab. E na nanji ti tamo ungasari kalil e qa nanngo areqalo singilateqnuq qaji nanji ti Qotei aqa segi kumbra boleq di ateleņit sqab.’

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiyej

¹⁹ “Deqa Mandor Agripa, lanj goge dena pulonj ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E

gotrañyosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo ungasari nanği endegsi minjroqnem, ‘Ninği are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqñibqa tamo ungasari nanği na ninği nunğsib merñgwab, “Bole, ninği are bulyonub.” ’ E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo ungasari nanği anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moiyoqbqa maroqñeb. ²² Ariya nanği e moiyoqbosai. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lañaj ti Qotei aqa anjam palontosim merñgeqñum. E anjam bei palontosaieqñum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqñeb. Nanžo anjam di segi e bini palonteqñum. ²³ Nanžo anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatiñ koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti anjam minjroqñimqa nanği suwanjoq boqñqab.”

Pol na Agripa minje, “Ni Kristus qa ino areqalo siñgilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiqa leleñosiq minje, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulañ nanaritmqa.” ²⁵ Onaqa Pol na minje, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqñum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaioqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanžo anjam nami merñgreñyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?” ²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqnum qaji nanği ti Mandor Agripa a ti nanği e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanği degsib sqajqa e ni pailmosai.’”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqneb qaji nanği ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyyotqa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.” ³² Nanği degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobuñ na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobuñ na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nanço gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanği ti joqsıqa Adramitium qure nanço qobuñ bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobuñ di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika ağı Masedonia sawaq di unu. Qobuñ di yuwal qala qalaq na dauryosim qunduñ kalil aiqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobuñ uratosiq aqa Kristen was qudei nanği itnjrnaqa nanği na inği inği qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotrançonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem.

⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nango qobuŋ bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nanŋi ti joqsiqa qobuŋ di gogetem. ⁷ Gogetosim jinga na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotraŋgonaqa iga siŋgila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotraŋgonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobuŋ bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tiŋyosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di buŋyosimqa tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundur Boledamu di Lasea qure jom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanŋo qurienŋo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi endegsi minjrej, “Ningi quiy. E qalieonum, iga qobuŋ na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobuŋ aqa ingi ingi gargekoba loumqas. Qobuŋ dego tugwas. Qobuŋ a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.”

¹¹ Pol a nanŋi degsi minjrnaqa qobuŋ kuŋi ojo tamo wo qobuŋ aqa abu wo nanŋi aiyel na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiqa nanŋo aiyel anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobuŋ na gilem. Qundur iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobuŋ beteqajqa qundur bolesai. Deqa tamo gargekoba nanŋi mareb, “Jagwa bati brantqa jomqo deqa iga qundur endi uratosim gilsim Finiks qundurq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundur bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qunduñq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobuñ miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotranğonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsım di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosım sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği waukobaosib qobuñ du soqtosibqa qobuñ ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobuñ du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobuñ ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib singilateb. Qobuñ ururosım Afrika sawa jojomyosım dia sargum gogetosım paraaim deqa ulaosib qobuñ rer qalnab aiyej. Nanği degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotranğonaqa yuwal ugeonaqa qobuñ tuqepatej. Deqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği inği inği qudei breinjrnabqa yuwalq aiyeb. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanği qobuñ aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyeb. ²⁰ Bati gargekoba iga señ ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsıqa iga gotranğonej deqa gago areqalo namij di iga uratosım marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobuñq di so qaji nanği inği uyosai. Deqa Pol a nanğo ambleq di tigelosıqa minjrej, “O tamo ninği quiy. E nami mernğem, ninği Krit nui uratosib gilaib. Ninği ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninği uniy. Qobuñ aqa inği inği gargekoba loumelenço. ²² Deqa e ninği olo endegsi mernğwai. Ninği are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobuñ segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai

a qa loueqnum qaji aqa larj angro bei bosiqqa ijo areq di tigelosiq merbej, 'O Pol, ni ulaa'im. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobuŋ na gileqnuŋ qaji naŋgi dego Qotei na taqatnrim naŋgi padalqasai.' Larj angro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa niŋgi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya niŋgi quiy. Iga qobuŋ na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobuŋ a ojtqas."

²⁷ Pol na naŋgi degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi qusibqa are qaleb, "Iga nui bei jojomyonum kiyo?" ²⁸ Naŋgi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilok-iñalayosimqa naŋgi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, "Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobuŋ a ojtqas." Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, "Iga anka waiyonamqa qobuŋ tigelqas." Degsib marsibqa qobuŋ bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa naŋgi endegsib waiñoqneb, "Urur suwaneme." ³⁰ Onaqa tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi endegsib are qaleb, "Iga qobuŋ uratosim qobuŋ du na jaraiqom." Naŋgi degsib are qalsibqa gisanosib tamo naŋgi minjreb, "Iga qobuŋ namoq dena anka waiyqom." Degsib minjrsib qobuŋ du uli na osib qobuŋ ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeqnaqqa Pol a di unsiqqa qaja tamo naŋgi ti nango gate Julius a ti endegsi minjrej, "Tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi jaraiqa mareqnuŋ. Naŋgi jaraiqab di niŋgi kalil padalqab." ³² Onaqa qaja tamo naŋgi qobuŋ du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği inği uyiy. Bati olekoba ninği inği uyosai. Nunço are neiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e singila na endegsi mernğwai, ninği inği uysib dena ninği singilaqab. Osib ninği kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanği degsi minjrşiqa bem bei osiq nanço ulatamuq di Qotei pailyosiqqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanği areboleboleinjrnaqa nanği kamba dego bem elenşosib uyej. ³⁷ Iga tamo qobunq di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanği inği uynab menetnjrnaqa qobun otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenşonabqa yuwalq aiyej.

Qobun paraparaj

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanği nam atsib mandam bei uneb. Nanği mandam di poinjšrosai. Nanği qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka nami waiyeb qaji sil serie na ginğenşosibqa anka yuwalq di urateleşeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aiyeb. ⁴¹ Aisib qobun namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqqa qobun bunuq di qalnaqa paraparaj. ⁴² Onaqa qaja tamo nanği mareb, “Tonto tamo nanği qawaişosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam moreñqab.” ⁴³ Degsib marnabqa nanço gate Julius a are qalej, “Nanği Pol dego qalib moiyaib deqa e na nanği saidnjrqai.” Deksi are qalsiqqa nanği minjrej, “Tonto tamo nanği ñumaib.” Osiqa tamo qawaişo qalie nanği minjrej, “Ninği namo prugosib yuwalq aisib qawaişosib alile di patiy.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawaişo qaliesai qaji nanği minjrej, “Qobun paraparaqo qaji aqa sarqei ninği na elenşosib bileq

atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degsi minjr-naqa nanġi degyosib iga kalil koba na alile dia geregere pateleŋem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo unġasari nui dia soqneb qaji nanġi kumbra tulaŋ boledamu dauryosib iga geregeregeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tunġuyosib mergeb, “Niŋgi bosib ñamyuwo areq endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jejamu kanġanġej. ³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiqqa ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kanġanyonaqa oqedosiqqa Pol aqa baŋq di uñiyosiqqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo unġasari nanġi amal uge Pol aqa baŋq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a leŋ ojo tamo kiyo? A yuwalq di moiyoſai deqa gago qotei na a kambatosiqqa amal uge qarinyoqqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa baŋ butuyonaqa amal uloŋosiqqa ñamyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanġi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moſim uloŋoqujatqas kiyo degsib marsibqa tariŋkobaeb. Tariŋonab tariŋonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosa. Deqa nanġi areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiqqa dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulaŋ kanġanyosiqqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq

gilsıqa Qotei pailyosiq aqa jejamuq di banj atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanđi qusibqa Pol aqa areq beqn-abqa a na nanđi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanđi na iga geregereigoqnsib kumbra tulañ boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inđi inđi kalil iga saiigelenej qaji di nanđi na olo egeleñonab gago inđi inđi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobuñ bei gogetosim gilem. Qobuñ di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuñ di Aleksandria qure qaji. Qobuñ aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa anđro aiyel nanđo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobuñ na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobuñ na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobuñ na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nanđi itnjrem. Itnjrnamqa nanđi na metgonabqa iga bati 7 nanđi koba na soqnem. Sosimqa nanđi olo uratnjrsimqa singa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. ¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanđi iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nanđi aiyeq nabqa iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apıus Inđi Qarıñyo Qure dia nanđi qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nereño Tal Qalub dia nanđi qudei turem. Turosım unjrsimqa Pol a tulañ areboleboleiyon-aqa Qotei bıñiyosıqa aqa are sıñgilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanđo gate nanđi odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanġi metnjrnaqa bosib aqa areq di koroona minjrej, “O ijo was ningi quiy. Jerusalem dia Juda nanġi e laña ojsib Rom nanġo banġ di atnab nanġi na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiqnem. Gago moma nanġo kumbra bei dego gotranjosaiqnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanġo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqa nanġi qusibqa ariya nanġi une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanġi e laña moiyoṭbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanġi na Rom gate kokba nanġo anjam di gotranjeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanġi qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e ningi nunġsiy ijo anjam mernġwajqa deqa metnġonum. E inġi bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanġi enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a degsiqa Juda tamo gate nanġi minjrej.

²¹ Onaqa nanġi na Pol minjeb, “Judia sawaq di tamo qudei nanġi ni qa anjam bei nengrenjosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo unġasari nanġi mareqnub, ‘Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo unġasari nanġi poelneqnub.’ ” Juda tamo gate nanġi na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanġi olo koroqajqa bati ateb. Koro bati di brantonaqa Juda gargekoba nanġi nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonaqa Pol a tigelosiq anjam utru atsiq anjam olekoba nanġi minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo

Mandor Koba sqas anjam di aqa utru plaltosiq minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam na ti anjam mutu quja quja elenjoqnsiq nanjo are qametnjrimqa nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda qudei nanji Pol aqa anjam di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanji qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nanji degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanji anjam endegsi minjroqnej, ²⁶ ‘Ningi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poingqonqasai. Ningi nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poingqonqasai.’ Agi Qotei na Aisaia minjej, ‘Ni nanjoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne. ²⁷ O Aisaia, tamo ungasari di nanjo are miligi getenjrejunu. Nanjo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreqnu. Nanji nam brunejunub. Deqa nanjo namdamu na ijo kumbra unqa keresai. Nanjo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanji are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanji boletnjrqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osiqa Pol a olo Juda nanji minjrej, “O ijo was ningi endegsi poingem. Qotei na sawa bei bei qaji nanji elenqa marsiqa anjam qariyonaqa nanjoq gilej. Nanji qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo ungasari nanji a unqajqa beqnabqa a na nanji kalil joqoqnsiq aqa talq di koba na awooqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiq nanji sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol

Aposel 28:31

120

Aposel 28:31

a anjam deqaji marqajqa ulaosaiqnej. A anjam deqaji
mareqnaqa tamo bei na saidyosaiqnej.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,
2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 13 May 2019

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585